

T. C.

**MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİM
DUYGULARININ İNCELENMESİ**

ESMA ZEHRA SİDEKLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**MAYIS, 2021
MUĞLA**

T. C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MATEMATİK VE FEN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
FEN BİLGİSİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİM
DUYGULARININ İNCELENMESİ

ESMA ZEHRA SİDEKLİ
ORCID NO: 0000-0001-8186-3374

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. MUHAMMET MUSTAFA ALPASLAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAYIS, 2021
MUĞLA

JÜRİ ONAY SAYFASI

Esma Zehra SİDEKLİ tarafından hazırlanan “Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Matematik ve Fen Bilimleri Anabilim Dalı, Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Hakan IŞIK
Matematik ve Fen Eğitimi Anabilim Dalı
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Muhammet Mustafa ALPASLAN
Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı

Doç. Dr. Bekir YILDIRIM
Muş Alpaslan Üniversitesi
Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı
Üye

Tez savunma tarihi: 06/05/2021

Bu tez Fen Bilgisi Eğitimi Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirmektedir.

Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 06/05/2021

İMZA

Esma Zehra SİDEKLİ

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

FEN BİLGİSİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETİM DUYGULARININ İNCELENMESİ

ESMA ZEHRA SİDEKLİ

Yüksek Lisans Tezi, Matematik ve Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Muhammet Mustafa ALPASLAN

Mayıs 2021, 60 sayfa

Duygu insanların hayatını birçok alanda etkileyen dolayısıyla iş yaşamını da yönlendiren, çalışanların verimini arttırabilen ya da azaltabilen önemli bir etkidir. Geleceğimize yön verecek bugünün çocuklarını yetiştiren öğretmenlerin sınıf ortamında yaşadığı duyguları da bu nedenle oldukça önemlidir. Eğitim ortamlarında gerçekleştirilen öğrenme faaliyetlerine ilişkin duygu durumları öğretim süreci duyguları olarak ifade edilmektedir. Yapılan bu araştırmada Fen Bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durum düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bununla birlikte öğretim süreci duygu durumları ile cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okul yerleşim yeri, okulun sosyo-ekonomik durumu, haftalık girilen ders saati, hafta sonu girilen ders saati ve sınıf mevcudu arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2019-2020 eğitim-öğretim yılının, birinci döneminde Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki devlet ve özel ortaokullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ve maksimum çeşitlilik kullanılarak resmi ve özel olmak üzere yaklaşık 40 farklı ortaokulda görev yapan 185 fen bilgisi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmada, Kişisel Bilgi Formu ve Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği kullanılarak veri toplanmıştır. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının belirlenmesi için betimsel analizlerde; ortalama ve standart sapma kullanılırken, verilerin normal dağılım göstermemesinden dolayı ilişkisel bulguların

belirlenebilmesi için non-parametrik testlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duygu durumları yüksekte düşüğe doğru haz alma, umut, gurur, öfke, hayal kırıklığı ve kaygı şeklinde olduğu belirlenmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin olumlu duyguları olan gurur, haz alma ve umut, olumsuz duygulardan olan öfke, kaygı ve hayal kırıklığından daha yüksek bir ortalamaya sahiptir. Cinsiyet değişkenine göre öğretim duygu durumlarına incelendiğinde umut duygusunda erkeklerin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş değişkenine göre; haz alma duygusu alt boyutunda, mesleki hizmet yılı değişkeninde; gurur, haz alma, öfke alt boyutlarında, okul yerleşim yeri değişkeninde; umut duygusu alt boyutunda, okulun sosyoekonomik durumu değişkeninde; kaygı, hayal kırıklığı, öfke alt boyutlarında anlamlı bir farklılıklar görülmüştür. Haftalık girilen ders saati, hafta sonu girilen ders saati ve sınıf mevcudu değişkenlerinde anlamlı bir farklılığa ulaşılamamıştır.

Anahtar kelimeler: demografik değişkenler, fen bilgisi öğretmen eğitimi, öğretim duygusu.

ABSTRACT

EXAMINATION OF SCIENCE TEACHERS' TEACHING EMOTIONS

ESMA ZEHRA SİDEKLİ

Master Thesis, Department of Mathematics and Science Education

Supervisor: Assoc. Dr. Muhammet Mustafa ALPASLAN

May 2021, 60 pages

Emotion is an important factor affecting people's lives in many ways including their job performance. For this reason, emotions of teachers who shape children's future in the classroom environment have become very important in educational research. Emotions that teachers experience during their instructional activities are called as instructional emotions. In this study, it was aimed to examine science teachers' instructional emotions and its relations with demographics variables including gender, age and professional experience and school based variables including school location, socio-economic status of the school, weekly lesson hours, weekends lessons and class size. The sample of the study consisted of 185 science teachers working at 40 middle schools, both public and private in Muğla Provincial Directorate of National Education in the first semester of the 2019-2020 academic year. In the study, data were collected using the Personal Information Form and the Teachers' Instructional Emotion Scale. In descriptive analysis to determine the instructional emotions of science teachers, mean and standard deviation were used while "Mann Whitney U" and "Kruskal Wallis H" tests, which are nonparametric tests, were used to determine relational findings since the data did not show normal distribution. As a result of the analysis, it was determined that teachers reported to have low frustration, anger, and anxiety whereas a high level of enjoyment, hope and pride. Science teachers' positive emotions, such as pride, enjoyment, and hope, have a higher average than negative emotions anger, anxiety, and frustration. In terms of gender, it was found that men had a higher emotion of hope than did women. Significant

differences were found in some dimensions of instructional emotion in terms of age, their experience, school location and the socioeconomic status of the school whereas no difference was found based weekly course hours, weekend hours and class size.

Keywords: demographic variables, instructional emotions, science teacher education.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimimin başından sonuna kadar desteğini, yardımlarını esirgemeyen, gösterdiği anlayış ve sağladığı motivasyonla bu süreci tamamlamamda katkısı çok büyük olan danışmanım Doç. Dr. Muhammet Mustafa ALPASLAN'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim süresince ufkumu açan ve öğretmen olarak kendimi yenilememi sağlayan Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Fen Bilgisi Eğitimi Bölümündeki öğretmenlerime, tez çalışmam sırasında görüş ve önerileri ile beni destekleyen Arş. Gör. Dr. Alper YORULMAZ ve Arş. Gör. Dr. Abdullah GÖKDEMİR'e teşekkürlerimi sunarım.

Hayatıma değer katan tüm arkadaş ve dostlarıma beni destekledikleri ve yanımda oldukları için teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında beni yüreklendiren ve bana güvenen varlıkları ile güç veren annem Hatice BERBER ve babam Mustafa BERBER'e, sevgili kardeşlerim Eyüp BERBER ve Zeynep Tuğba ERDEN'e, bu süreci tamamlamamda sevgisi ve anlayışı ile yanımda olan sevgili eşim Sabri SİDEKLİ'ye çalışmalarım sırasında beni sabırla bekleyen canım oğullarım Oğuzhan ve Kerem'e sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYANI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xv
KISALTMALAR DİZİNİ	xvi
EKLER DİZİNİ	xvii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	3
1.3. Araştırmanın Amacı	3
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Araştırmanın Varsayımları	5
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.7. Tanımlar	5

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve	6
2.1.1. Duygu	6
2.1.2. Akademik Duygu	6
2.1.3. Öğretim Süreci Duyguları	8
2.2. İlgili Yurt İçi Araştırmalar	10
2.3. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar	15

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli	21
3.2. Çalışma Grubu	21
3.3. Veri Toplama Araçları	24
3.4. Verilerin Toplanması	26
3.5. Verilerin Analizi	26

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Betimsel Bulgular	28
4.2. İlişkisel Bulgular	31
4.2.1. Öğretim Duygularının Cinsiyete Göre İncelenmesi	31

4.2.2.Öğretim Duygularının Yaş Değişkenine Göre İncelenmesi	32
4.2.3.Öğretim Duygularının Haftalık Girilen Ders Saatine Göre İncelenmesi	33
4.2.4.Öğretim Duygularının Hafta Sonu Girilen Ders Saatine Göre İncelenmesi	34
4.2.5.Öğretim Duygularının Mesleki Hizmet Yılına Göre İncelenmesi	35
4.2.6.Öğretim Duygularının Sınıf Mevcuduna Göre İncelenmesi	37
4.2.7.Öğretim Duygularının Okul Yerleşim Yerine Göre İncelenmesi	37
4.2.8.Öğretim Duygularının Okulun Sosyo-ekonomik Durumuna Göre İncelenmesi..	38

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç	40
5.2. Öneriler	48

KAYNAKÇA	51
----------------	----

EKLER	58
-------------	----

Ek 1. Araştırma İzin Belgesi	58
------------------------------------	----

Ek 2.Öğretmenlerin Öğretim Duyguları Ölçeği Kullanma İzni	59
---	----

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Katılımcı Grubunun Demografik Özellikleri	23
Tablo 2. Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği Alt Boyutlarının Cronbach Alpha Değerleri Tablosu	25
Tablo 3. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Kaygı Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)	28
Tablo 4. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Gurur Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)	29
Tablo 5. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Haz Alma Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)	29
Tablo 6. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öfke Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)	30
Tablo 7. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Umut Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)	30
Tablo 8. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Hayal Kırıklığı Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)	31
Tablo 9. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Değerleri	32
Tablo 10. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri	33
Tablo 11. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Hafta İçi Girilen Ders Saatine Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri	34
Tablo 12. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Hafta Sonu Girilen Ders Saatine Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri	35
Tablo 13. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Mesleki Hizmet Yılına Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri	36

Tablo 14. <i>Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Sınıf Mevcuduna Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri</i>	37
Tablo 15. <i>Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Okul Yerleşim Yerine Göre Mann Whitney U Testi Değerleri</i>	38
Tablo 16. <i>Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Okulun Sosyo-ekonomik Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri</i>	39

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Akademik Duyguların Üç Boyutlu Taksonomisi	7
---	---

KISALTMALAR DİZİNİ

AEQ-T: Achievement Emotions Questionnaire-Teachers

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ÖÖDDÖ: Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği

TDK: Türk Dil Kurumu

TEDMEM: Türk Eğitim Derneği

TEI: Teacher Emotion Inventory

TÜBİTAK: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

EKLER DİZİNİ

Ek 1. <i>Araştırma İzin Belgesi</i>	58
Ek 2. <i>Öğretmenlerin Öğretim Duyguları Ölçeği Kullanma İzni</i>	59

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsanların günlük hayatlarını ve yaşam kalitelerini etkileyen en önemli faktörlerden birisinin duyguları olduğunu söyleyebiliriz. Duygularımız herhangi bir durum ya da olay karşısında bizim nasıl bir rol üsteleneceğimizi ve nasıl tepki vereceğimizi önemli ölçüde etkilemektedir. Bundan dolayı bizim bir konuda harekete geçmemizi sağlayan veya alacağımız kararları etkileyen duygular sürekli merak edilmiş ve açıklanmaya çalışılmıştır. Platon ve Aristoteles’den günümüze kadar duyguları açıklama girişimlerinin devam ettiğini söyleyebiliriz. Uysal (2007) günümüzde psikoloji literatüründe kullanılan duygu kavramının açıklaması güç bir olgu olduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra Ceyhan (2000), psikologların ve felsefecilerin yüz yılı aşkın süredir duygu kavramının kesin bir tanımı üzerinde tartışmakta olduklarını ifade etmiştir. Türk Dil Kurumu’ na (TDK) göre duygu “nesne veya olayların insan iç dünyasında bıraktığı izler” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca Barrett (2006), duyguları, bireylerin anlık bir duyuşsal hissi, önceki yaşantılardan faydalanarak kavramlaştırma ve belli kategoriler oluşturma olarak tanımlamaktadır. Izard (1991) ise duyguları; algı, düşünce ve davranışları tetikleyen ve düzenleyen güdüleyici bir olgu olarak tanımlar. Lewis ve diğerleri (1984), zihin ve duygular arasında karmaşık bir ilişki olduğunu, birbirini takip eden bir süreç olduğunu bu süreç içerisinde zihin ve duyguların birbirine bağlı olarak değiştiğini savunmaktadır. İnsanlar birçok duyguyu bir arada yaşayan karmaşık bir yapıya sahiptir ve duyguların ortaya çıkışında genetik özellikler, kişisel faktörler, fizyolojik süreçler, bireysel değerler, deneyimler ve öze dönük algılar etkili olmaktadır (Pekrun, 2014). Duygular bireyin yaşamı içinde meydana gelen olayları algılama ve zihninde kavramlaştırması sonucunda meydana gelmektedir. Günlük hayatta olaylar karşısında insanlar neşe, korku, kin, nefret, güvensizlik, sevgi, umut ve kızgınlık gibi birçok duyguyu yaşamaktadır. Hissedilen bu duygular insanların düşüncelerini geliştirmelerini ve hayatlarına yön vermelerini sağlamaktadır. Aynı zaman da duygular

bireyin hem özel hem de iş hayatını etkilemekte olup karar verme sürecinde de oldukça etkilidir (Dilekçi ve Sezgin-Nartgün, 2019).

Duyguların, verimliliğe katkı sağlayan, çalışanların performanslarını arttırmada önemli yeri olan bir değişken olduğunu söyleyebiliriz. Çalışma ortamlarından birisi olan eğitim ortamları da bireyin o an içinde bulunmuş olduğu duygudan etkilenmektedir. Prosen, Smrtnik Vitulić ve Poljšak-Škraban’a (2014) göre sınıftaki öğretimin ayrılmaz bir parçası olan duygular sınıftaki etkileşimi, öğretmen-öğrenci iletişimini ve aynı zamanda sınıf ortamını etkileyen öğrenme ortamının en önemli parçalarından biridir. Hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin sınıfta yaşadıkları olumsuz duyguların sınıftaki duygu iklimini ve eğitim süreçlerini olumsuz şekilde etkilediği söylenebilir (Fried, Mansfield ve Dobozy, 2015; McGrath ve Van Bergen, 2017; Uitto, Lutovac, Jokiojko ve Kaasila, 2017). Öğrenme-öğretme süreçlerinde bu kadar büyük öneme sahip olan duygular eğitimde daha dikkat çekici hale gelmektedir (Cross ve Hong, 2009).

Duyguların eğitim ortamındaki etkisinin mesleki tatmini de etkilediğini söylemek mümkündür. Bizler için bir yol gösterici nitelikte olan 2023 Eğitim Vizyonunda ve öğretim programında öğretmenlerin mesleki tatmin duygusuna yönelik ifadeler yer almaktadır. 2023 Eğitim Vizyonunda öğretmenlerin mesleki tatmin duygusunun yükseltilmesinin üç yıllık hedefler içinde yer aldığı görülmektedir. 2023 Eğitim Vizyonunda öğretmenlere yönelik durumlar, “işinin merkezine şefkat ve merhameti alan, çocukların farklılıklarından beslenen, sosyal gelişimi destekleyerek aynı zamanda öğrenmenin önündeki engelleri kaldıran, çocukların katılımını ve bilimi rehber alan, yeniliklere açık, kendini geliştiren öğretmenler eğitim sistemine hayat verecektir” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018, p. 134) şeklinde ifade edilmiştir. MEB (2018) fen bilgisi öğretim programında, öğrenme ortamlarında öğrencilerin görüşlerini rahatça açıklayabilecekleri, muhakeme ve iletişim becerilerinin gelişebileceği demokratik bir sınıf atmosferinin oluşmasının öneminden bahsedilmektedir. Öğretmenin fen bilgisinin önemini, bilimsel bilgiye ulaşmanın heyecanı ve sorumluluğunu öğrencileriyle paylaşan iş birliği ve iletişim becerilerini ön planda tutan bir rehber rolünde olduğu vurgulanmıştır. Bu kapsamda öğretmen; bireylerin hayatını etkileyen hatta hayatına yön veren çocukluk ve gençlik yıllarının en önemli etmenidir. Öğretmenler öğretimin yanı sıra, öğrencilerin manevi dünyalarına katkıları ile bir birey olurken onların şekillenmesinde oldukça etkili olarak duygu dünyalarında da yer etmektedirler. Öğretimin önemli unsurlarından biri de öğretimin duygusal boyutudur (Šarić, 2015). Öğretmenler sınıfta çeşitli duygular

yaşamakta ve bu duygular sadece öğretmenleri değil öğrencileri, sınıf ortamını ve öğretimin kalitesini de etkilemektedir. Bu sebeple eğitimsel yeniliklerin ve değişikliklerin başarılı olması için duyguların anlaşılması, öğretim ve öğretmenin gelişiminin duygusal boyutlarını tanımak gerekmektedir (Cross ve Hong, 2009). Öğretmenlerin duyguları sadece kendileri için değil sınıfta sergiledikleri eğitim-öğretim etkinlikleri açısından da önem taşımaktadır (Frenzel, Pekrun, Goetz, Daniels, Durksen, Becker-Kurz ve Klassen, 2016; Goetz, Preckel, Pekrun ve Hall, 2007; Pekrun, Elliot ve Maier, 2009). Bu nedenle duyguların, eğitim sürecindeki tamamlayıcı etkisi kritik bir rol oynamaktadır. Richardson ve Watt (2010) öğretmen duyguları konusundaki araştırmaların azlığına değinmiştir. Alanyazında yapılan çalışmalar genellikle eğitim-öğretim sürecinde istenilen eğitim çıktılarına ulaşılması ve kalitenin artırılması için öğretmenlerin sahip olduğu duyguları incelemek önemli olabilir. Bu nedenle yapılacak olan araştırmada fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumları incelenecektir.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, “Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumları cinsiyet, yaş, mesleki kıdem, okul yerleşim yeri, okul sosyo-ekonomik durumu, hafta içi verilen ders sayısı, hafta sonu verilen ders sayısı, sınıf mevcudu değişkenlerine göre değişmektedir” olarak belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularını incelenmektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

1. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu düzeylerini belirlemek,
2. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları ile cinsiyetleri,
3. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları ile yaşları,
4. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının haftalık verilen ders sayısı,

5. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının hafta sonu verilen ders sayısı,
6. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları ile mesleki hizmet yılı,
7. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının sınıf mevcudu,
8. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının okul yerleşim yeri,
9. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının çalışılan okulun sosyo ekonomik durumu ile ilişkisini incelemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bütün bireylerin fen okuryazarı olarak yetişmesini amaçlayan fen bilgisi öğretim programı 21. yüzyıl becerilerini kazanmış, inovatif düşünebilen üretime katkı sağlayabilecek bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir (MEB, 2018). Bilimin kapılarını açarak teknoloji ile harmanlayan mühendislik becerileri ile de üretime ilk adımların atılmasını hedefleyen fen bilgisi dersi bireylerin ve ülkemizin geleceğinin şekillenmesinde oldukça önemlidir. Fen bilgisi öğretmenleri eğitim ortamlarında tüm bu bilgi, beceri ve davranışları kazandırırken öğretmenlik alan ve meslek bilgilerini kullanır. Bu bilgi ve becerilerin kullanımının yanı sıra öğretmenler öğretim faaliyetleri esnasında çeşitli duygular yaşamaktadırlar. Bu duygular öğretimin ve eğitimin kalitesini etkilemektedir (Frenzel, Goetz, Stephens ve Jacop, 2009). Bu durumda eğitimin kalitesini arttırmak için öğretmenlerin öğretim faaliyetleri sırasında ki duygularının belirlenmesi ve düzenlenmesine yönelik çalışmalar önem kazanmaktadır. Fakat öğretmenlerin duyguları ile ilgili yapılan nicel verilerin yer aldığı çalışmalar oldukça yetersizdir (Frenzel ve diğerleri, 2016). Dilekçi ve Sezgin-Nartgün (2019) öğretmen duygularını inceleyen nicel ölçme araçlarının az olmasının üzerinde durulması gereken önemli bir husus olduğunu ifade ederek öğretmenlerin öğretim duygularının, çalışma alanında birçok unsuru etkilediğini belirtmişlerdir. Ayrıca, Alpaslan ve Ulubey'e (2017) göre öğretmenlerin öğretim duygularının incelenmesi ile ilgili yapılan çalışmalar okullarda öğretme ve öğrenmenin etkinliğini arttırmak için öğretmen duygularının önemli olduğunu göstermektedir. Ülkemizde yapılan araştırmalar incelendiğinde, fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularını belirlemeye yönelik çalışmanın olmadığı belirlenmiştir. Buradan hareketle fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının

belirlenmesinin yanında öğretmenin mesleki kıdemi, öğretim faaliyetinin gerçekleştirildiği sınıf mevcudu, hafta içi ve hafta sonu girilen ders saati, okulun sosyoekonomik durumu, okul yerleşim yeri, öğretmenin yaşı ve cinsiyeti gibi faktörlerin fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duygularına etkilerini inceleyen bu çalışmanın alanyazına katkı sağlayacağı, fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının tanınmasını ve fark edilirliliğini arttıracakı düşünölmektedir.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırma kapsamında kullanılan ölçme araçlarının öğretmen duygularını belirlemede yeterli olduğı varsayılmaktadır. Fen bilgisi öğretmenlerinin ölçme araçlarını doldururken dış etkenlerden etkilenmeyip samimi duygularla anlayarak doldurdıkları varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 2019-2020 Eğitim Öğretim yılı güz döneminde Muğla ilinde resmi devlet ve özel ortaokullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Öğretmenlerin Öğretim Duyguları: Eğitim ortamlarında gerçekleştirilen öğrenme faaliyetleri duygusal uygulamalardır ve bu duygusal uygulamalar öğretim duygu durumları olarak ifade edilir (Dilekçi, 2018).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde duygu, akademik duygu ve öğretmenlerin öğretim süreci duyguları yer verilecek olup bu konuda yapılmış yurtdışı ve yurtiçi çalışmaların incelemelerine yer verilecektir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

2.1.1. Duygu

İnsan düşünen bir varlık olmanın yanı sıra düşüncelerini duygularıyla da bütünleştirmiş bir canlıdır (Goleman, 1995). Bu yüzden insan sadece düşünme yetisi ile değil aynı zamanda duyguları ile de yaşamına yön vermekte kararlar almaktadır. Gerrig ve Zimbardo (2020) duyguyu; fizyolojik uyarılma, his, bilişsel süreçler, yüz ve duruş şekli gibi ifadeleri önemli bir duruma karşı cevap olarak verilen belirli davranışsal tepkileri içeren beden ve zihin değişimlerinin karmaşık bir şekli olarak ifade etmişlerdir. Duygular sadece insan davranışını değil aynı zamanda insanın yaşadığı çevreyi de değiştirici ve dönüştürücü bir güce sahiptir. Duygu, davranış ve çevre arasındaki ilişki araştırmacıları öğrenme ortamlarındaki duyguların araştırılmasına yönlendirmiştir. Eğitim ortamlarında yer alan öğrenciler ve öğretmenler öğrenme ortamlarında pek çok duygu durumunu yaşarlar.

2.1.2. Akademik Duygu

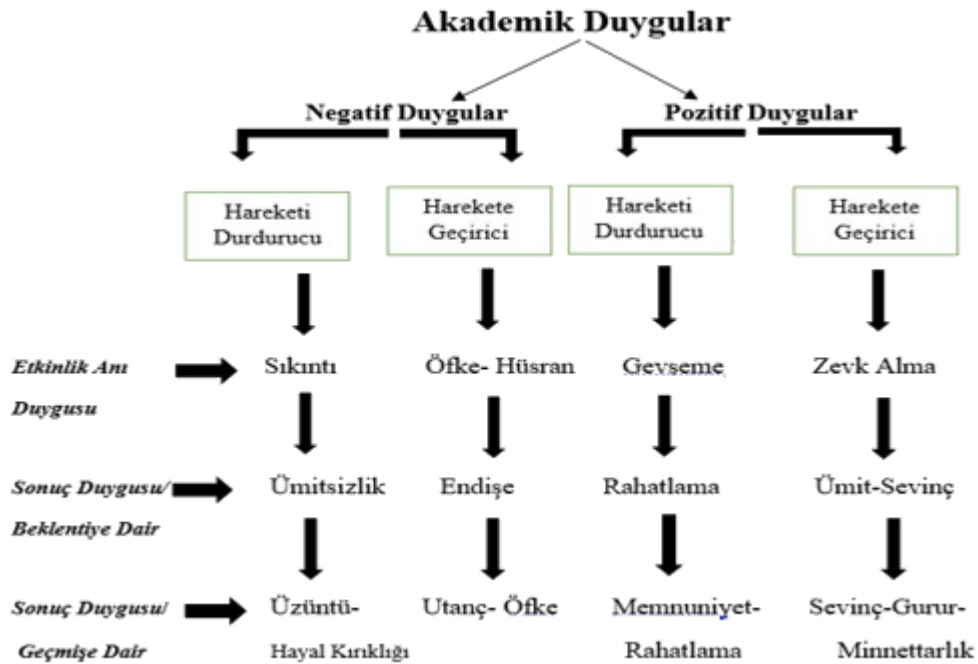
Öğrencilerin öğrenme ortamlarında akademik başarı odaklı yaşadıkları duygular akademik duygulardır (Pekrun, Goetz, Titz ve Perry, 2002a). Akademik duygular ile ilgili olarak alanyazında farklı kuramlar yer almaktadır. Örneğin, Pekrun ve diğerleri (2002)

duyguları benzerlik ve farklılıklarına göre, göreve ve kişiye ilişkin duygular ve sosyal duygular olmak üzere iki kısımda incelemiştir. Göreve ve kişiye ilişkin duygular süreç duyguları, beklentilere dair duygular ve geçmişe dair duygulardır. Sosyal duygular ise empati, kıskançlık, minnettarlık/öfke hayranlık/aşağılama, sempati/ antipati, sevgi/nefret olarak sınıflanmıştır.

Alan yazında akademik duygular ile ilgili çalışmalara yön veren kuramlardan biri Pekrun (2009) tarafından ortaya konulan kontrol-değer (control-value) kuramıdır. Şekil 1’de gösterildiği üzere kontrol değer kuramı duyguları, değerlik boyutuna göre (pozitif durum ve negatif durum), aktivasyon boyutuna göre (harekete geçirici duygular ve hareketi durdurucu duygular) gruplandırılmıştır. Ayrıca bu duyguları aktivite odaklı, beklentiye dair sonuç ve geçmişe dair sonuç odaklı olmasına göre üç boyutta gruplamıştır.

Pekrun ve Linenbrink-Garcia (2012) tarafından akademik duygular ile ilgili hazırlanmış olan gruplandırma Şekil 1’ de verilmiştir (akt. Sakız, 2014).

Şekil 1. Akademik Duyguların Üç Boyutlu Taksonomisi

Pekrun ve Linebrink-Garcia (2012) akademik duyguları negatif ve pozitif duygular olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu duygular yaşandığı ana bağlı olarak harekete geçirici veya hareketi durdurucu etkiye sahip olabilir. Etkinlik gerçekleşmeden önce sonucuna dair oluşturulan beklenti duygularından ümitsizlik, öğrencinin moralini bozarak harekete geçmesine engel olabilirken; olumlu gibi algılanan rahatlama duygusu, rehavete

kapılmayı sağlayarak çalışmamaya ve harekete geçmemeye sebep olabilir. Öğretim sürecinin iyi geçmeyeceğini düşünerek endişelenen bir öğrenci bu duygu ile harekete geçerek derse hazırlanmaya başlayabilir. Ders esnasında sıkıntı ve gevşeme duyguları aktiviteyi durdurabilirken, dersten zevk alan öğrenci ile ders sırasında öfkelenen öğrencinin başarı isteği harekete geçirici olabilir. Gerçekleşen etkinlik sonunda utanan ya da öfkelenen bir öğrenci bu negatif duyguları bir daha yaşamamak için harekete geçerek aktif hale gelebilir. Ayrıca sevinç, gurur ve minnettarlık yaşayan öğrenci ise bu pozitif duygulardan yaşadığı memnuniyeti devam ettirmek için aktivitesine devam edebilir. Ders sonunda ki rahatlama durdurucu bir etki oluşturabilirken üzüntü ve hayal kırıklığı duyguları da hareketi durdurucu etki yapar.

Akademik duygular öğrencilerin bir dersi severek ya da nefret ederek dinlemesine neden olabilmektedir. Bir bireyin çevresinde meydana gelen olaylarla ilgili düşünceleri, çeşitli duyguların ortaya çıkmasına ve bu duygular da algılanan ortamın zihinde farklı şekillerde yapılandırılmasına ve farklı eylemler ortaya konmasına sebep olur. Akademik duyguların oluşmasında etkili olan tek etken öğrencinin kendisi değildir. Öğrencilerin bulunduğu ortam, konuları sevip sevmeme durumu, arkadaş çevresi dersin işleniş şekli, öğretmenin ders işlerken hissettiği duygular ve bu duyguların öğrencilere yansımaları gibi etkenler de öğrencilerin akademik duygularını dolayısıyla öğrencilerin dersi anlama ve öğrenme süreçlerini etkilemektedir.

2.1.3. Öğretim Süreci Duyguları

Öğrencilerin öğrenme ortamlarında deneyimlediği duygular aynı zamanda öğretmenler tarafından da hissedilir (Trigwell, 2012). Eğitim ortamlarında gerçekleştirilen öğrenme faaliyetleri duygusal uygulamalardır ve bu duygusal uygulamalar öğretim duygu durumları olarak ifade edilir (Dilekçi, 2018). Rodrigo-Ruiz (2016) öğretmenlerin sahip olduğu pozitif duyguların öğrenciler üzerinde pozitif etkiler oluşturduğunu, negatif duyguların da öğrenciler üzerinde negatif etkiler oluşturduğunu araştırma bulguları ile ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin eğitim öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken hissettiği duygu durumlarını Dilekçi (2018) tarafından gurur, öfke, hayal kırıklığı, haz alma, kaygı, bıkkınlık, korku, sevgi, umut, umutsuzluk, acıma, üzüntü, suçluluk, tükenmişlik gibi duygular olarak ifade edilmiştir. Belirtilen bu öğretim sürecinde yaşanan duygular

günümüzde detaylı bir şekilde incelendiği ve birçok araştırmaya konu olduğu görülmektedir. Frenzel, Pekrun ve Goez (2010) çalışmalarında öğretmenlerin öğretim durumlarından öfke, kaygı, haz alma duygularını ele almışlardır. Hong ve diğerleri (2016) öfke, haz alma, kaygı duygularının yanına gurur duygusunu da eklemişler ayrıca umut duygusu ile de nicel olarak çalışılabileceğini önermişlerdir. Frenzel ve diğerleri (2010) ve Hong ve diğerleri (2016) ortaya koyduğu öğretimsel duygu durumlarını belirlemek için geliştirilen ölçme aracına Dilekçi ve Sezgin-Nartgün (2019) tarafından, umut ve hayal kırıklığı duygularını da ekleyerek literatüre öğretmenlerin duygularının belirlenmesine yönelik bir ölçme aracı kazandırılmıştır. Öğretmenlerin yaşadıkları öğretimsel duygu durumları, kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı olarak ifade edilmiştir (Dilekçi ve Sezgin-Nartgün, 2019). Bu doğrultuda öğretmenlerin öğretimsel duygu durumları aşağıda açıklanmıştır.

Kaygı duygusu; Bir tehdit altında hissedilen korku ve gerginlik durumu (Büyüköztürk, 1997) olarak ifade edilmektedir. Uşaklı ve Akpınar (2015) ise kaygıyı organizmanın istenmeyen durumlar karşısında gösterdiği tepkiler olarak açıklamıştır. Öğretmenler öğretim faaliyetleri sırasında kaygı duygusunu yaşayabilecekleri birçok durumla karşılaşabilir. Kaygı duygusu genellikle olumsuz bir duygu olarak nitelendirilirken, ikaz edici, koruyucu ve güdüleyici niteliklerinde bulunmaktadır.

Haz alma duygusu; Memnuniyet zevk ve coşku gibi duyguları barındıran olumlu bir duygudur. Haz alma duygusu yaşayan öğretmenler işlerini daha büyük bir heyecan ve coşku ile yapmaktadırlar (Erdoğan, 2013). Haz alma duygusu; Pekrun (2009) taksonomisine göre beklentiye dair olabileceği gibi sonuç odaklıda yaşanabilir. Dersine ön hazırlık yapan bir öğretmen öğretim sürecinin başarılı geçeceğini düşünerek haz alma duygusunu yaşarken, öğretim süreci verimli geçen, hedeflerine ulaşan bir öğretmen de ders sonunda haz alma duygusunu yaşayabilir.

Öfke duygusu; Engellenme, incinme veya gözdağı karşısında gösterilen saldırganlık tepkisi, kızgınlık, hışım, hiddet, gazap olarak (TDK, 2019) ifade edilmektedir. Öğretmenler öğrenciler sınıfta yanlış bir davranış sergilediklerinde öfkelenebilirler. Fakat bu duygu öğretmenler tarafından kontrol edilebilir olmalıdır (Aslan, 2014).

Umut duygusu; Gelecekte beklenen olumlu gelişmeler olarak ifade edilebilir (Özer ve Tezer, 2008). Tarhan ve Bacanlı (2016) umut düzeyinin yüksek olması ve

gerçekçi umutlara sahip olmanın bireylerin sağlıklı, başarılı ve mutlu olabilmesi için gerekli olduğunu ifade etmektedirler. Öğretmenlerin sahip olduğu umut duygusu geleceğe dair hedeflere ulaşmaya teşvik sağlayıcı itici bir güçtür.

Gurur duygusu; TDK (2019) sözlüğünde övünme olarak da ifade edilen gurur duygusu öğrenciler ve öğretmenler tarafından sınıf ortamında yaşanan duygulardandır. Tarhan (2014) gurur duygusunun öğretmenlerin kendini değerli ve önemli hissetmesinde önemli bir etken olduğunu ifade etmiştir Öğretmenler öğrencilerinin başarılarında kendi emeklerinin varlığını düşündüklerinde gurur duygusu yaşayabilirler (Hong ve diğerleri 2016)

Hayal kırıklığı duygusu; Ülkü (2012) hayal kırıklığı duygusunu; beklenene ulaşamamak, umudun kırılması, bir şeylerin ters gitmesi, gerçekleşmesinin çok istenmesine rağmen hayal edilenin gerçekleşmemesi durumu olarak ifade etmiştir. Hayal kırıklığı yaşamak kadar hayal kırıklığı yaşatmak da oldukça korkutucudur. Olumsuz duygular arasında gösterilen hayal kırıklığı duygusunu öğretmenler, öğrencileri bir konuyu öğrenemediklerinde ya da yeterli çabayı göstermediklerinde, ilgisiz ve kaba davrandıklarında yaşarlar (Levering, 2000; Pekrun, 2014; Sutton, Mudrey-Camino, Knight, 2009).

2.2. İlgili Yurt İçi Araştırmalar

Argon (2015), öğretmenlerin sahip oldukları duygu durumlarını okul yöneticilerinin dikkate alıp almamalarına ilişkin görüşleri isimli çalışmasını 2013-2014 eğitim öğretim yılında Bolu ili merkez ilçede 65 öğretmenin katılımı ile gerçekleştirmiştir. Araştırmanın amacını ilkökul öğretmenlerinin duygu durumlarını etkileyen değişkenleri belirlemek ve okul yöneticilerinin öğretmenlerin duyguları üzerindeki etkilerini belirlemek olarak ifade etmiştir. Öğretmenlerle görüşme formları uygulanarak nitel bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın verileri betimsel analiz ve içerik analizi türlerinden tümevarımcı yaklaşım ile çözümlenmiştir. Çalışma sonuçlarına göre öğretmenlerin duygu durumlarını etkileyen değişkenlerin, kurum, yönetici ve öğretmen özellikleri, yönetsel süreçler, iletişim, akademik etkinlikler ve okul çevresi olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerin kişisel ve örgütsel nedenlerle mutlu ve huzurlu gibi davranıp gerçek duygularını yani öfke, kızgınlık, üzüntü gibi olumsuz duygularını

sakladıklarını ortaya koymuştur. Öğretmenlerin duygularının dikkate alınmamasının mutsuzluğu ve kendini değersiz hissetme gibi duygularını arttırdığı ifade edilmiştir. Çalışmada yöneticilerin öğretmenlerin yaptığı işten keyif almalarının sağlanması açısından duygularına önem verilmesi gerektiğini, öğretmenlerin okulun bir parçası olduğunun hissettirilerek, okul için değerli olduklarının vurgulanması önerilmektedir.

Alpaslan ve Ulubey (2017) yaptıkları çalışmada, Frenzel ve arkadaşlarının (2016) geliştirdiği Öğretmen Duygu Ölçeğinin (TES) Türk kültürüne uyarlanması geçerlik ve güvenilirliğini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya Muğla ili Menteşe ilçesinde ilkokul ve ortaokullarda görev yapan 280 ilkokul ve ortaokul öğretmeni katılmıştır. Öğretmen duygu ölçeğinin geçerliğini test etmek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, güvenilirliği için ise Cronbach alfa değerlerini hesaplanmışlardır. Doğrulayıcı faktör analizlerinin sonuçlarına göre toplanan verilerin üç faktörlü model yapısı ile uyumlu olduğunu belirlenmiş, verilerin öğretmenlerin öğretim duyguları ölçeğinin üç faktörlü yapısını doğruladığını ifade etmişlerdir. Ölçeğin genel olarak Cronbach alfa değerinin .82 olduğundan iyi derecede geçerli, verilerin kabul edilebilir bir aralıkta olduğunu ifade etmişlerdir. Türk kültürüne uyarlanan TES'in öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında ve Türkiye'deki hizmet içi faaliyetlerinin etkinliğine yönelik çalışmalara katkı sağlayabileceği belirtilmiştir.

Dilekçi (2018), öğretmenlerin öğretim duygu durumları ve algıladıkları uyumsal performansları konulu çalışmasında öğretmenlerin duygu durumlarına ve algıladıkları uyumsal performanslarına yönelik görüşlerini kişisel değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlayan betimsel bir çalışma yapmıştır. Çalışma ilişkisel tarama modeli ile yürütülmüştür. 2017-2018 eğitim öğretim yılında Bolu merkez ve ilçelerinde görev yapan 1099 öğretmen ile çalışmıştır. Ölçme aracı olarak, Hong ve diğerlerinin (2016) geliştirdiği AEQ-T ölçeğine araştırmacı tarafından umut ve hayal kırıklığı duygu boyutlarını da ekleyerek 6 boyut (kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı), 27 maddeden oluşan öğretmenlerin öğretim duygu durumları ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ikinci veri toplama aracı olarak öğretmenlerin algıladıkları uyumsal performans ölçeği kullanılmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için veri analizinde non-parametrik analiz teknikleri kullanılmıştır.

Öğretmenlerin öğretim duygu durumları ve algıladıkları uyumsal performanslarına ait görüşlerin cinsiyet, öğrenim durumu, medeni durum değişkenlerinin belirlenmesinde

Mann-Whitney U testi; branş, mesleki kıdem, okulun bulunduğu yerleşim yeri değişkenlerinde Kruskal –Wallis H testi analiz tekniklerini kullanmıştır. Bu iki test sonucunda anlamlı fark çıkan değişkenler için etki büyüklüğün hesaplamıştır. Olumlu duygulardan haz alma duygusunun, gurur duygusu ve umut duygusu boyutlarına göre, olumsuz duygulardan ise öfke duygusunun, kaygı duygusu ve hayal kırıklığı duygusu boyutlarına göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu ifade etmiştir. Araştırmacı öğretmenlerin gurur haz alma umut gibi olumlu duyguları, kaygı, öfke, hayal kırıklığı gibi olumsuz duygulara oranla daha yoğun yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmenlerin algıladıkları uyumsal performans algıları ile ilgili olumlu ifadeleri içeren en yüksek ortalamanın; kişiler arası kültürel uyum gösterme boyutunda, olumsuz ifadeleri içeren en düşük ortalamanın ise problemlerle başa çıkamama boyutunda olduğunu belirtmiştir.

Araştırma sonucunda öğretmenlere yönelik duygu düzenleme ve duygu yönetme ile ilgili eğitimler verilebileceği, erkek öğretmenlerin öğretim faaliyetlerinde zevk almaları açısından okul yönetimince eğitim ortamları istendik şekilde düzenlenebileceğini, lisans mezunu ve özel eğitim öğretmenlerine gurur duyabilmeleri için yöneticiler tarafından teşvik etmek, takdir ve ödül gibi özendirici unsurların kullanılabileceğini, öfke duygusuyla başa çıkabilmek için uzmanlardan bu konu ile ilgili destek alınmasının sağlanmasını önermektedir.

Argon ve Yılmaz (2019), öğretmenlerin öğretim duygu durumları ile örgütsel destek algıları arasındaki ilişki adlı çalışmada, öğretmenlerin öğretim duygu durumları ve destek algı düzeylerini belirlemişler ve aralarında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakmışlardır. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bartın ilinde görev yapan 248 öğretmen araştırmaya katılmıştır. Çalışmada gerçekleştirilen betimsel istatistiklere göre kaygı ve hayal kırıklığı duyguları düşük düzeyde, gurur ve haz alma duyguları çok yüksek, umut duygusu yüksek düzeyde belirlenmiştir. Veri analizinde ilişkinin belirlenmesi için normal dağılım gözlenmediği için non- parametrik testlerden Sperman Rho's kolerasyon analizini kullanmışlardır. Örgütsel destek ile olumsuz duygu durumları olan kaygı, öfke ve hayal kırıklığı arasında negatif bir ilişkinin; olumlu öğretim duyguları olan gurur, umut ve haz alma arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin mesleklerinden çok yüksek düzeyde gurur duyduklarında öğretim yapmaktan haz duyduklarını ve öğretmenlik mesleğinin yüksek düzeyde umut sağladığının söylenebileceğini; kaygı, öfke ve hayal kırıklığı gibi olumsuz duyguları az yaşadıkları sonucunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin öğretim süreci duygularının

eğitimin kalitesini de etkilediği belirtilerek bu nedenle; okul yöneticilerinin karar almada öğretmenlerin ilgi ve beklentisini karşılaması, öğretmenlere yardım sağlaması, takdir etmesi ve ilgi göstermesi önerilmiştir.

Dilekçi ve Sezgin Nartgün (2019), öğretmenlerin öğretim duygu durumları ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması, revize edilmesi ve betimsel analizi adlı çalışmada Hong ve diğerleri (2016) tarafından geliştirilen ölçeğin Türk kültürüne uyarlanması, umut ve hayal kırıklığı duygu boyutlarının eklenerek ölçeğin altı boyut olarak revize edilmesi ve öğretmen görüşlerinin ortaya çıkarılmasını amaçlamışlardır. Araştırma Türkiye'nin farklı illerinde görev yapan 732 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. İlk olarak dilsel eşdeğerlik sağlanmış sonra ölçek uzman görüşüne sunulmuş ve düzeltmelerle ölçeğe boyutlar eklemişlerdir. Ölçeğe altı boyut ve yirmi yedi madde olacak şekilde son hali verilmiştir. Yapılan analizler sonucunda Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeğinin öğretmenlerin öğretim duygu durumlarını ölçmede kullanılabilecek düzeyde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin olumlu duygularına sebep olan etmenlerin belirlenerek desteklenmesi, olumsuz duygularına sebep olan etmenlerinde belirlenerek gerekli tedbirlerin alınması yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

Yıldırım (2019) yaptığı çalışma ile okullarda öğretmenlerin ve yöneticilerin yaşadıkları duyguların nasıl bir hiyerarşik yapı içerdiğini betimlemeyi amaçlamıştır. Akdoğan (2016) tarafından geliştirilen 54 maddelik duygu durum ölçeği 2017 yılı Mart Haziran ayları arasında Aksaray ili şehir merkezindeki ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapmakta olan 633 öğretmene uygulanarak veriler toplanmıştır. Bulgular duygu sınıflamaları ile birlikte transfer, sosyo-bilişsel ve duygusal olaylar kuramları açısından da değerlendirmiştir. Okullarda en çok sevgi, ilgi, sabır gibi olumlu duyguların; acıma, endişe, hayal kırıklığı gibi olumsuz duyguların yaşandığını ifade etmiştir. Çalışmada olumlu duyguların olumsuz duygulara göre daha çok yaşandığını ifade etmiştir. Araştırmacı öğretmen ve yöneticilerin sıklıkla sevgi, ilgi, sabır, güven, empati, gurur ve neşe duygularını yaşadıklarını belirlemiştir. Araştırmacı duygularının kişisel beyana bakılarak belirlendiğini belirtmiş, sonraki çalışmalarda kişisel beyanların yanı sıra gözlem yapma veya belirli zaman aralıklarında ki kişisel tutarlılığa bakılarak duygularının belirlenmesini önermiştir.

Atmaca, Rızaoğlu, Türkdogan ve Yaylı (2020), öğretmenlerin tükenmişliğini ve iş doyumunu tahmin etmede duygu odaklı bir yaklaşım isimli çalışmalarında Chen (2016) tarafından hazırlanmış olan öğretmen duygu envanterinin (TEI) yapı geçerliliğini ayrıca öğretmen duyguları, tükenmişlik ve iş doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, 2017-2018 eğitim –öğretim yılında Denizli, Afyon ve Uşak illerinde ki devlet okullarında görev yapan ve hizmet içi eğitime katılan 564 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın katılımcıları okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde görev yapan farklı branşlardaki deneyimli olarak ifade edilen öğretmenler oluşturmuştur. Öğretmen duygu envanteri (TEI) (sevinç, aşk, üzüntü, korku), Maslach Tükenmişlik Envanteri –Eğitimci Anketi, Minnesota İş Memnuniyeti Anketi kullanılmış ölçeklerin yapı geçerliliğini incelemek için doğrulayıcı faktör analizi ve tahmin yöntemi olarak maksimum olabilirlik kullanılmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizine göre, öğretmen duygu envanterinin beş faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Öğretmen duygu envanterinde sevinç, aşk, üzüntü, öfke, korku duyguları arasında en yüksek sevinç boyutu sonra sırayla öfke, üzüntü, aşk ve korku boyutlarının sıralandığını belirtmişlerdir. Sevinç ve sevgi boyutları iş doyumunu ile pozitif ilişki ortaya koymuştur. Sevgi ve korku boyutları, orta düzeyde etki ile iş doyumunu anlamlı olarak yordamaktadır. Sevgi, üzüntü ve korku boyutları orta düzeyde bir etki ile öğretmenlerin tükenmişliğini anlamlı olarak yordamaktadır.

Şahin, Beyaztaş ve Bostancı (2020), öğretmen duygu ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması adlı çalışmalarında Chen'in (2016) tarafından geliştirilen Öğretmen Duygu Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanmasını amaçlamışlardır. Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesindeki farklı branşlardan 598 öğretmenden elektronik ortamda hazırlanan bir ölçme aracı ile verileri toplamışlardır. 58 madde olarak hazırlanan ölçek açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda 26 maddeden oluşan beş faktörlü ölçeğin güvenilir olduğunu ortaya çıkarmışlardır. Aynı zamanda öğretmenlerin Öğretim Duyguları ölçeğinin Türkiye 'deki öğretmenler üzerinde uyum indeksinin yeterli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ölçeğin iyileştirilmesine katkıda bulunmak amacıyla açık uçlu soruların bulunduğu bir bölümün eklenebileceğini ifade etmişlerdir.

Yurtseven (2020) tarafından yapılan araştırmanın amacı; Buric, Sliskovic ve Macuka (2018) tarafından geliştirilen Öğretmen Duygu Anketi'nin dilsel eş değerlik, geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yaparak Türkçeye uyarlanmasını sağlamaktır. Ölçme

aracı, mutluluk, gurur, sevgi, öfke, yorgunluk ve umutsuzluk boyutlarını içeren 5' li likert tipte ve 35 maddeden oluşmaktadır. Çalışma farklı branş, deneyim, eğitim düzeyi, kurum ve kademedeki 978 öğretmenin katıldığı üç farklı çalışma grubu ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle ölçeğe ait dilsel eşdeğerliği sağlayıp ölçeğin yapı geçerliğini sağlamak için Açımlayıcı Faktör Analizi ve Doğrulayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Altı faktörlü ölçeğin faktör yüklerinin .49 ile .85 arasında değiştiği görülmüş doğrulayıcı faktör analizi ile de benzer sonuçlara ulaşılarak modelin uyum indekslerinin mükemmel ya da kabul edilebilir değerde olduğu ortaya çıkmıştır. Güvenirlik çalışmaları da tamamlanarak ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Çalışmasının sonucunda öğretmen duyguları anketini kullanılarak öğretmenlerin mesleklerinde yaşadıkları duyguların onları nasıl etkilediğini araştırılabileceği ve olası problemlere çözüm önerilerinin geliştirilebileceği ifade edilmiştir.

2.3. İlgili Yurt Dışı Araştırmalar

Prosen ve diğerleri (2014) çalışmalarında öğretmenlerin sınıflardaki duygusal ifadelerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Verilerin Slovenya'nın farklı bölgelerindeki 108 öğretmenden alındığını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının, duyguları tanıma ve açıklama üzerine iki saatlik kursu tamamladıktan sonra sınıflarda öğretmenlerin duygularını ve öğrencilerin tepkilerini gözlemledikleri belirtilmiştir. Bunun için 5'li likert tipi ölçek kullanarak kayıt tutulmuş, bu kayıtlarda duyguların sözel ifadesinin yanı sıra öğretmenlerin jest, yüz ifadesi ve ses tonu gibi sözel olmayan duygularını da gözlemlemişlerdir. Hoş ve hoş olmayan duyguları tanımlamak için tanımlayıcı istatistikler ve t testi kullanmışlardır. Hoş duyguların hoş olmayan duygulara göre iki kat daha fazla görüldüğünü ifade etmişlerdir. En sık ifade edilen duyguların neşe ve öfke olduğunu belirterek neşe duygusunda öğretmen-öğrenci etkileşiminin yüksek olduğunu, öfke duygusunda etkileşimin az olduğunu belirtmişlerdir. "Öğretmenlerin duygularını düzenleyebilme" üzerine bir eğitim programı geliştirip bu programı uygulamanın öğretmenlerin duygularını düzenleyebilmesinde etkili olabileceği önerisinde bulunmuşlardır.

Hagenauer, Hascher ve Volet (2015) çalışmalarında sınıftaki öğrenci davranışına ve öğretmen ile öğrenciler arasında oluşan kişilerarası ilişkiye odaklanarak öğretmen duygularının öncüllerini araştırmayı amaçlamışlardır. Avusturya’da ki 11 farklı okuldan 132 ortaokul öğretmenin katılımıyla nicel bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Öğretmenlerin zevk, öfke ve kaygı duygularını belirlemeyi içeren Frenzel ve diğerlerinin (2010) hazırlamış olduğu anketi kullanmışlardır. Öğretmenlerin öz yeterliklerini ve öğretmenlerin öğrenciye davranışlarını (motivasyonel, sosyal-duygusal ve ilişkisel yönleriyle) irdelemiş ayrıca Öğrencilerin Sınıfa Katılımı Ölçeğini kullanarak aralarındaki ilişkiyi irdelemişlerdir. Hiyerarşik regresyon analizinin sonuçlarına göre öğretmenlerin öğretim sırasındaki duygusal deneyimlerinin öğretmen- öğrenci arasındaki ilişkinin kalitesi ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin katılımı ve disiplininin, öğretmenin sevinci, kaygı ve öfkesinde önemli yordayıcılar olarak orta çıktığını ifade etmişlerdir. Öz yeterlik inançlarının sevinç duygusunu yordadığını fakat öfke ve kaygı duygularını beklenenin aksine yordamadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Frenzel, Pekrun, Goetz, Daniels, Durksen, Becker-Kurz ve Klassen (2016) çalışmalarında öğretimle en alakalı olduklarını düşündükleri üç duyguyu (zevk, öfke ve kaygı) değerlendirmek için dört maddelik ölçekler geliştirmişlerdir. Üç faktörlü modellerin tek veya iki faktörlü modellerden daha üstün olduğunu belirterek iç geçerliği desteklediğini ifade etmişlerdir. Ölçekleri geliştirme sürecinde 944 öğretmenden veri toplamışlardır. Güvenirlilik, iç ve dış geçerlilik, diller arası denklik açısından (Almanca ve İngilizce) test ederek tüm ölçeklerin güvenilir olduğunu belirlemişlerdir. Araştırmalarını 3 çalışma şeklinde gerçekleştirmişlerdir. Çalışma 1 de Almanya’nın Bavyera eyaletinden 414 Öğretmen, çalışma 2 de 85 öğretmen, çalışma 3 de ise Kanada’ dan 377 öğretmenin katılım sağladığını belirtmişlerdir. Geliştirdikleri ölçeği öncül odaklı duygu düzenleme ve tepki odaklı duygu düzenlemeye yönelik maddelerden oluşturmuşlardır. Öğretmenlerin duygularını düzenleyebilmelerinin olaylarla başa çıkabilme ve müdahale edebilme açısından etkili bir araç olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin haz alma duygusunu kaygı ve öfke duygusundan daha fazla yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca TES ölçeğinin öğretmenlerin iş doyumu, tükenmişlik, öz yeterlik ile ilişkilerini inceleyerek anlamlı ve tutarlı ilişkileri olduğu sonucuna varmışlardır.

Hong, Heddy, Ruan, You, Kambara, Nie ve Monobe (2016) çalışmalarında öğretmenin öfkesini, kaygısını ve öğretimle ilgili zevkini ölçen Frenzel ve diğerleri

(2010) tarafından geliştirilen başarı duyguları ölçeğini gurur ve hayal kırıklığı duygularını içerecek şekilde düzenleyerek doğrulamayı amaçlamışlardır. Ayrıca bu çalışmada öfke, kaygı ve zevk ile ilgili çalışmaları Asya bağlamında (Japonya ve Güney Kore) doğrulamayı amaç edinmişlerdir. 150 Japon öğretmenden elde edilen veriler açımlayıcı faktör analizi kullanılarak test edilmiş, daha sonra Güney Kore’ den 208 öğretmen çalışmaya dahil edilerek doğrulayıcı faktör analizi ile çapraz doğrulanmıştır. Araştırma sonucunda, öfke, endişe, keyif ve gurur duygusunun kabul edilebilir iç tutarlılık ve açık faktör yapısına sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. Hayal kırıklığı yaratan öğelerin güvenilirliğinin düşük olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda araştırmanın öğretmen duyguları ile ilgili deneysel sonuçlar ortaya koyduğunu, öfke ve hayal kırıklığı arasında bir ayrım geliştirilmesi gerektiği sonucunu ortaya koymuşlardır.

Jiang, Vauras, Volet ve Wang (2016) öğrencilerin öğretmenleri ile ilgili olumlu veya olumsuz duyguları ile öğretmenlerin duygu düzenleme stratejileri üzerine düşünceleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Finlandiya’nın uluslararası bir ortaokulundan 7-9. sınıflarda 53 ortaokul öğrencisi ile anket çalışması ayrıca 4 öğretmen ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yaparak karma bir araştırma yöntemi ortaya koymuşlardır. Öğrenciler öğretmenlerinin öğretim sırasında duygularını gösterme sıklığını 5’li Likert ölçeği ile derecelendirmişlerdir. Görüşme sorularını belirli bir sınıftaki dersler sırasında öğretmenlerin duygusal deneyimlerini ve duygu düzenleme stratejilerini derinlemesine düşünmelerini sağlamak üzere tasarlamışlardır. Öğretmen duyguları şefkatli, kızgın, sinirli, gergin, mutlu, ilham verici, sevecen, dikkatsiz olarak belirlenmiş, öğretmenlerin duygu düzenleme stratejilerini; durum seçimi (kızgınken öğrenci ile konuşmaktan kaçınmak), durum değiştirme (mola vermek, teneffüste öğrenci ile konuşmak), dikkat dağıtma (öğrenci çalışmalarına yada öğrenme kazanımlarına odaklanmak), bilişsel değişim (empati, yeniden değerlendirme) ve bastırma(olumsuz duyguları gizlemek) olmak üzere beş kategoriden oluşturmuşlardır. Öğretmenlerin olumsuz duygu düzenleme stratejilerinden, olumlu duygu düzenleme stratejilerine göre daha çok bahsettiklerini ifade etmişlerdir. Bastırmanın olumlu öğrenci-öğretmen etkileşiminin gelişmesini engelleyebileceği sonucunu ifade etmişlerdir. Yeniden değerlendirmenin olumlu duyguları arttırdığı, olumsuz duyguları azaltmada bastırma davranışından daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Rodrigo-Ruiz (2016), öğretmen duygularının öğrenciler üzerindeki etkilerini literatür taraması yaparak incelemeyi amaçlamışlardır. On tanesi nicel olmak üzere 15 çalışma inceleyerek literatür taraması yapmışlardır. Literatür taraması ile öğretmenlerin duygularının öğrencilerin motivasyonlarını, akademik performanslarını, duygusal yetkinliklerini, sosyal davranışlarını, duygularını, sınıf disiplinini etkilediğine yönelik bulgular elde etmişlerdir. Seçilen çalışmaların her birinde öğretmen duygularının öğrencileri üzerine etkilerini belirlemişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin olumlu duygularının öğrenciler üzerinde pozitif, olumsuz duyguların ise öğrenciler üzerinde negatif bir etki oluşturduğu tespit etmiş, bunun yanı sıra önemli bir istisnaya dikkat çekerek öğrencinin düzeltilmesi gereken durumlarda ki olumsuz duygularının (öfke gibi) olumlu etkilere; olumlu duygularının ise (acıma ve sempati gibi) olumsuz etkilere neden olabildiğini ifade etmişlerdir. Bu nedenle en uygun stratejinin olumsuz duyguları gizlemek değil onları duruma uygun ve tutarlı bir şekilde ifade etmek olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin etkili bir öğretim gerçekleştirmek için duygusal düzenlemelerini sağlamak, önceden tanımlanmış hedefle duygularını kontrol altında tutmak için gerekli bilgiye sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Stephanou ve Oikonomou (2018) öğretmenlerin okulda yaşadıkları duyguları ve problem çözüme, öz yeterlik ve okulda kolektif yeterlik becerileri ile ilgili algılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, Yunanistan'ın çeşitli devlet okullarındaki 256 öğretmen ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar rastgele tabakalı örneklem ile seçilmiştir. Öğretmenlerin mesleki deneyimi 2-28 yıl arasındayken, yaşlarının dağılımı 24-58 arasındadır ve ortalamasının ise 46 olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin okulda duygu yoğunluğu yaşadıklarını ifade ederek düşük-orta yoğunlukta olumsuz duygular yaşadıklarını, orta-yüksek yoğunlukta olumlu duygular yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Öz yeterliliği yüksek öğretmenlerin problem çözme becerilerinin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir. En çok öz yeterlik becerisinin duygular üzerinde tamamlayıcı bir etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırmanın yıl içinde bir kez veri toplanarak gerçekleştirildiğini, tüm okul yılı boyunca veri toplanarak araştırma yapılabileceğini ifade etmişlerdir.

Shebailo, Vahedi ve Nemati (2019), fen dersinde akademik performans gösteren öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin duyguları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır.

Çalışmada tanımlayıcı ve ilişkisel bir yöntem kullanılmıştır. 2017- 2018 akademik yılında Miandoab okullarındaki 8. Sınıf kız öğrencilerden küme yöntemi ile seçilmiş 330 öğrenci akademik duygu anketi doldurmuştur. Veliler ve öğretmenler için akademik duygular kullanılmıştır. Veri analizi korelasyon ve regresyon yöntemi ile yapılmıştır. Korelasyon testi sonuçlarına göre öğrencilerin keyif ve kaygı duyguları ile ebeveyn ve öğretmenlerin zevk ve akademik performansı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda ebeveynlerin ve öğretmenlerin duygusal tepkilerinin (zevk ve kaygı) öğrenciler açısından eğitimsel etkileri olduğunu belirtmişlerdir.

Chen (2019) çalışmasında öğretmen duygu envanteri (TEI) ile öğretmenlerin duygularını nasıl algıladığını belirlemeyi; TEI ve ATI ölçeklerini kullanarak öğretmen duygularının, öğrenme yaklaşımları ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada, Çin’ den 43, Hong Kong’dan 12 ilkokuldan 1830 öğretmenle çalışılmıştır. Analizler için açıklayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve yapısal eşitlik modellemesi kullanmıştır. Sevinç ve sevgi olmak üzere iki olumlu duygu, üzüntü, öfke, korku olmak üzere üç olumsuz duygu olmak üzere beş faktörlü bir öğretmen duygu ölçeği modeli tanımlamıştır. Öğretim yaklaşımını bilgi aktarımı, öğrenci- öğretmen etkileşimi, öğrenci odaklılık olarak gruplandırmış ve öğretmen duygularının bu yaklaşımlarla ilişkisini incelemiştir. Öğretmenlerin; veliler ve kamuoyu tarafından yanlış anlaşıldıklarında, meslektaşları ile sağlıklı rekabet yaşadıklarında, okul yöneticileri çabalarını görmezden geldiklerinde, öğrencilerin öğrenmelerinin sorumluluğunu almaması, yoğun eğitim reformları ve ağır iş yükü sebebiyle olumsuz duygular yaşadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin meslektaşları ile iş birliği yaptığında, okul yöneticilerinden destek aldıklarında, velilerden destek aldıklarında olumlu duygular yaşadığını ifade etmiştir. Çalışma sonucunda öğretmenlerin olumlu duygularının öğrenci merkezli yaklaşımı arttırdığını olumsuz duyguların ise bilgi aktarımını arttırdığını ifade etmiştir.

Alhebaishi (2019), Suudi Arabistan’ın Almadinah kentinde Taibah üniversitesinde, 2017-2018 eğitim yılında öğrenim görmekte olan İngilizce öğretmenliği bölümündeki 70 bayan öğretmen adayı ile 16 haftalık stajları çerçevesinde çalışmıştır. Hem nicel hem nitel yöntemin birlikte kullanıldığı karma bir yöntem kullanmıştır. Öğretmen adayları staj günlerinde duygusal yansıtıcı günlükler doldurarak sınıftaki duygusal tepkilerini kaydetmişlerdir. Ayrıca 16 haftalık staj bitimi sonunda öğretmen adaylarının olumlu duygularını nasıl geliştirdiği ve olumsuz duygularla nasıl başa

çıktıkları ile ilgili yarı yapılandırılmış görüşmeler yapmıştır. Olumlu ve olumsuz duygusal durumların puan ortalamalarının belirlenmesi açısından tek örneklemlili t testi yapmıştır. Olumlu duyguların ortalamasının olumsuz duyguların ortalamasından yüksek olduğunu, olumlu duygular lehine anlamlı bir farklılık görüldüğünü belirtmiştir.

Günlüklerden elde edilen ortalama puanlar arasında olumlu duygular sırasıyla mutluluk, iyimserlik ve sevilme, olumsuz duygular ise sırayla kızgınlık, stres ve üzüntü olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmanın sonucunda olumlu duyguların olumsuz duygulara göre daha fazla yaşandığını belirtmiştir. Sıklık derecesine göre mutluluk, kızgınlık ve stres en çok görülen duygular olarak belirtilirken azalarak görülen duyguları iyimserlik, sevilme, kendinden emin olma, heves, üzüntü ve korku şeklinde sıralanmıştır.

Adams (2020), Gana'daki öğretmen adaylarının öğretmen duygu becerileri ve öğretme stilleri ile ilgili bir araştırma gerçekleştirmiştir. Öğretmen adaylarına cinsiyet, yaş ve bölümleri ile öğretmen duygu becerileri ve öğretim stilleri arasında ilişki kurmayı amaçlamıştır. Ölçme aracı olarak Frenzel ve diğerlerinin (2016) geliştirmiş olduğu üç faktörlü (zevk, öfke ve kaygı) duygu becerileri ölçeği ve öğretim stilleri ölçeğini kullanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının duyguları ile öğretim stilleri arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Öğretmen adayları üzerinde cinsiyet ve öğrenim görülen bölüm değişkenlerinin öğretmen duygu becerileri üzerinde bir etkisinin olmadığını, yaşı daha büyük olan öğretmen adaylarının daha fazla duygu becerileri sergiledikleri ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden olan tarama modeli kullanılmıştır. Bir duruma ya da konuya karşı var olan durumun ortaya konması amacıyla tarama modeli kullanılmaktadır (Creswell ve Clark, 2017). Aynı zamanda tarama modeli ile bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için veriler toplanır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2016). İlişkisel tarama tipi araştırmalarda ise birden fazla özelliğe ait veri toplanarak bunların arasındaki ilişkiler sorgulanabilir (Can, 2016). İlişkisel araştırma bazı ilişki türü ya da türlerinin ne dereceye kadar var olduğunu bulmaya çalışarak neden- sonuç ile ilgili ipuçları elde etmeyi amaçlar (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Bu nedenle fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duyguları ile; cinsiyetleri, yaşları, meslekteki hizmet yılları, hafta sonu ve haftalık girdikleri ders saatleri, okulun yerleşim yeri, sınıfların mevcudu, okulların sosyoekonomik durumu arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Muğla ilindeki devlet okulları ve özel okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenleri olarak belirlenmiştir. Çalışmanın örneklemini basit tesadüfi örneklem yöntemi ve maksimum çeşitlilik kullanılarak belirlenmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme; genelleme kaygısı olmadan problemle ilgili farklı durumları alır. Bu nedenle evren değerleri ile ilgili önemli ipuçları vereceği söylenebilir. Ayrıca maksimum çeşitlilik örneklem ile belirlenen farklı durumlar arasındaki ortak olan ve ortak olmayan

yönlerin ortaya çıkartılması ve problemin daha geniş bir çerçevede betimlenmesini sağlamak amaçlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Basit tesadüfî örneklem ise evren içinden kura çekme mantığına dayanır, evrende yer alan katılımcıların örnekleme girme şansının eşit olduğu bir yöntemdir (Can, 2016; Karasar, 2016). Bu yöntemin seçilmesinde maddi olanaklar, seyahat edebilme kolaylığı ve zaman kazanma gibi nedenler bulunmaktadır. Bu nedenlerle çalışmanın örneklemini Muğla'nın bazı ilçelerinde ki (Menteşe, Ula, Marmaris, Yatağan, Fethive) ikişer köy, ikişer merkez okulu olmak üzere yaklaşık 40 ortaokulda görev yapan 185 fen bilgisi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma verileri 2019-2020 eğitim-öğretim yılının, birinci döneminde Muğla ili Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki devlet ve özel ortaokullarda görev yapan 185 fen bilgisi öğretmeninden toplanmıştır. Çalışmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerinin demografik durumları Tablo 1'de ortaya konmuştur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin 126'sı (%68,1) kadın ve 59'u (%31,9) erkektir. Aynı zaman da 44'ü (%23,8) 20-29 yaş arasında, 106'sı (%57,3) 30-39 yaş arasında, 30'u (%16,2) 40-49 yaş arasında ve 5'i (%2,7) 50-59 yaş arasındadır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin 48'i (%25,9) köylerdeki, 137'si (%74,1) ilçe merkezlerdeki ortaokullarında görev yapmaktadır. Katılımcı öğretmenlerin mesleki görev yılları göz önüne alındığında 42'si (%22,7) 0-5 yıl arasında, 53'ü (%28,6) 6-10 yıl arasında, 55'i (%29,7) 11-15 yıl arasında, 15'i (%8,1) 16-20 yıl arasında ve 20'si (%10,8) 21 ve üstü yıl görev yapmaktadır. Öğretmenlerin ders yaptığı sınıfların ortalama öğrenci sayısı incelendiğinde; 11'i (%5,9) 0-10 öğrenci, 55'i (%29,7) 11-20 öğrenci, 80'i (%43,2) 21-30 öğrenci, 33'ü (%17,8) 31-40 öğrenci, 6'sı (%3,4) 41 ve üzeri öğrenci ile ders yapmaktadırlar. Katılımcıların haftalık ders saatleri incelendiğinde, 13'ünün (%7,0) 0-15 saat, 37'sinin (%19,6) 16-20 saat, 48'inin (%25,9) 21-25 saat, 59'unun (%32,1) 26-30 saat, 28'inin (%15,2) 31 saat ve üzeri derse girdikleri görülmüştür. Fen bilgisi öğretmenlerinin 73'ünün (%39,5) hafta sonu derse girmediği, 24'ünün (%13) 1-4 saat, 73'ünün (%39,5) 5-8 saat, 7'sinin (%4) 9-12 saat, 7'sinin (%4) 13-16 saat arası hafta sonu derse girdiği görülmektedir. Öğretmenlerin 56'sı (%30,3) düşük, 108'i (%58,4) orta ve 21'i (%11,4) yüksek düzeyde sosyoekonomik seviyedeki okulda çalışmaktadır.

Tablo 1. *Katılımcı Grubunun Demografik Özellikleri*

		f	%
Cinsiyet	Kadın	126	68,5
	Erkek	58	31,5
Yaş	20-29 yaş	44	23,9
	30-39 yaş	105	57,1
	40-49 yaş	30	16,3
	50-59 yaş	5	2,7
Okulun bulunduğu yerleşke	Köy	48	26,1
	Merkez	136	73,9
Mesleki görev yılı	5 yıl ve altı	42	22,8
	6-10 yıl	52	28,3
	11-15 yıl	55	29,9
	16-20 yıl	15	8,2
	21 yıl ve üzeri	20	10,9
Ders yapılan sınıfların ortalama öğrenci sayısı	0-10 öğrenci	11	6,0
	11-20 öğrenci	55	29,3
	21-30 öğrenci	80	43,5
	31-40 öğrenci	33	17,9
	41 ve üzeri	6	3,3
Bir haftadaki ders saati süresi	15 saat ve altı	13	7,0
	16-20 saat	37	19,6
	21-25 saat	48	26,1
	26-30 saat	59	32,1
	31 saat ve üzeri	28	15,2
Hafta sonu girilen ders saati	0	73	39,5
	1-4 saat	24	13
	5-8 saat	73	39,5
	9-12 saat	7	4
	13-16 sat	7	4
	17 saat ve üzeri	0	0
Okulun sosyo-ekonomik durumu	Düşük	56	30,3
	Orta	108	58,4
	Yüksek	21	11,4

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada, veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Fen bilgisi öğretmenlerinin kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanan formda aşağıdaki sorular yer almıştır.

1. Cinsiyet,
2. Yaş,
3. Okulun bulunduğu mevki (köy/merkez) nedir?
4. Kaç yıldan beri fen bilgisi öğretmenliği yapıyorsunuz?
5. Eğitim verdiğiniz sınıfların ortalama öğrenci sayısı nedir?
6. Haftalık kaç saat derse giriyorsunuz?
7. Hafta sonu kaç saat derse giriyorsunuz?
8. Okulunuzun sosyoekonomik durumu nedir?

3.3.2. Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği

Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği, Hong ve diğerleri (2016) tarafından öğretmenlerin öğretim sırasında deneyimledikleri duyguları ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması Dilekçi ve Sezgin Nartgün (2019) tarafından gerçekleştirilmiştir. 4’lü likert tipinde (1=kesinlikle katılmıyorum ve 4=kesinlikle katılıyorum) olan ölçek altı boyut (kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı duygusu) ve 27 maddeden oluşmaktadır. Kaygı duygusu alt boyutu 4 maddeden oluşmakta olup öğretmenlerin öğretim durumundaki kaygı derecesini ölçmektedir (örnek: “Öğretime hazırlanma kaygılanmama sebep olur.”). Gurur duygusu alt boyutu 4 maddeden oluşmakta, öğretmenlerin gurur duygusunu ölçmeyi amaçlar (örnek: “İşimin sonucuyla gurur duyarım.”). Haz alma duygusu alt boyutu da 4 maddeden oluşmakta olup öğretim sürecinde öğretmenin yaptığı işten haz alma derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (örnek: “Derslerime hazırlanırken keyif alırım.”).Öfke duygusu alt boyutu öğretmenin öğretim sürecinde duyduğu öfkenin derecesini

belirlemeyi sağlayan 3 maddeden oluşmaktadır (örnek, “Öğretirken gerçekten çok kızarım.”).Umut duygusu alt boyutu 7 maddeden oluşmakta olup ders esnasında öğretmenin umut duygusunu belirlemeyi amaçlar (örnek, “derste koşullar ne olursa olsun dersi başarılı bir şekilde tamamlayacağım ümidini kaybetmem.”). Hayal kırıklığı duygusu alt boyutu 5 maddeden oluşmakta olup öğretmenlerin öğretim sürecinde yaşadığı hayal kırıklığının derecesini ölçmeyi amaçlar (örnek, “öğretim tarzım beni hüsrana uğrattır.”).

Ölçeğin toplam puanı üzerinden herhangi bir ölçüm yapılmamaktadır. Dilekçi ve SezginNartgün (2019) ölçeğin güvenirliğini belirlemek için Cronbach alfa iç tutarlık katsayısını hesaplamış ve Cronbach alfa değerlerinin .74 ile .89 arasında değiştiği belirlemiştir. Ölçeğin geçerliliği içinse doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi sonucunda bulunan uyum indeksleri, ki-kare iyilik uyum endeksi $\chi^2 = 739.65$, CFI=0.97, GFI=0.85, NFI=0.95 ve RMSEA = 0.059 olarak bulunmuştur. Cronbach Alpha güvenirlik kat sayısı değeri 0.60’dan büyük veya eşit ve 0.90 değerinden küçük değerler aldığı anda ölçüm sonuçları oldukça güvenilir olarak nitelendirilmiştir (Özdamar 1999, akt. Tavşancıl 2006). Bu veriler ışığında Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeğinin alt boyutlarının Cronbach alfa değerlerine bakılarak oldukça güvenilir olduğu söylenebilmektedir. Elde edilen güvenirlik ve geçerlilik değerleri uyarlanan ölçeğin veri toplamak için güvenilir ve geçerli olduğunu ifade etmektedir. Bu araştırmada, ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa değerleri Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği Alt Boyutlarının Cronbach Alpha Değerleri Tablosu

Alt-boyut	Cronbach Alfa (α)
Kaygı duygusu	.64
Gurur duygusu	.73
Haz alma duygusu	.84
Öfke duygusu	.77
Umut duygusu	.87
Hayal kırıklığı duygusu	.82

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçları için gerekli olan yasal izin süreci Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesine gerekli olan formlar doldurularak teslim edilmesi ile başlanmış olup Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan araştırma izin onayı ile tamamlanmıştır. Veri toplama araçları, 2019-2020 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Muğla Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki devlet ve özel ortaokullarında görevli 185 fen bilgisi öğretmenine uygulanmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracı fen bilgisi öğretmenlerine araştırmacı tarafından ulaştırılmıştır. Araştırmacı tarafından öğretmenlere araştırmanın amacı, verilerin gizliliği ve etik durum hakkında bilgi verilmiş, gönüllülük esası dikkate alınarak veri toplama araçlarını doldurmaları istenmiştir. Katılımcılara çalışmadan elde edilen verilerin gizli kalacağı garantisi verilmiş ve kişisel bilgilerin hiçbirisi talep edilmemiştir. Araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerinin veri toplama aracını doldurmaları 15-20 dakikalık süre içerisinde gerçekleşmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde birden fazla istatistiksel yöntemler kullanılmıştır. Öncelikle veri toplama araçlarının uygulanan grup için iç tutarlılık analizleri yapılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov testi yapılmış çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılarak tüm değişkenler için $p < .05$ olduğu görülmüştür. Böylece verilerin normal dağılım göstermediği belirlenerek bu nedenle non- parametrik analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın amacı ve alt amaçları doğrultusunda nicel veri analizi yöntemlerinden betimsel istatistik, Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H Testi analizi yapılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler, SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın araştırma sorularından ikinci alt problem için aşağıda yer alan hipotezler oluşturulmuştur.

- H1: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.
- H2: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.
- H3: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, haftalık verilen ders saatine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.
- H4: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, hafta sonu verilen ders saatine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.
- H5: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, mesleki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.
- H6: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, sınıf mevcuduna göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.
- H7: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, okul yerleşim yerine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.
- H8: Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları, okulun sosyoekonomik seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde değişmektedir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmada belirlenen alt amaçlara ilişkin betimsel ve ilişkisel analizlerin sonuçlarına yer verilmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumlarına (kaygı duygusu, gurur duygusu, haz alma duygusu, öfke duygusu, umut ve hayal kırıklığı duygusu) ilişkin ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma değerlerini (SS) ortaya koymak amacıyla betimsel analizler yer almaktadır. Ayrıca, fen bilgisi öğretmenlerinin demografik özelliklerinin öğretim duygu durumları üzerindeki ilişkisini belirlemek amacıyla ortaya çıkan bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Öğretim duygu durumları ölçeği 4'lü Likert tipi bir ölçektir bu nedenle (1.00-1.99) arası için düşük, (2.00-2.99) arası orta ve (3.00-4.00) arası değerler yüksek olarak nitelendirilmiştir.

4.1. Betimsel Bulgular

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumları ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma değerlerine (SS) ilişkin bulgular alt boyutlar doğrultusunda aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Kaygı Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)*

Kaygı duygusu boyutu maddeleri	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Madde-1	1.81	.99	.99	-.02
Madde-2	1.41	.71	1.88	3.38
Madde-3	1.38	.66	1.85	3.35
Madde-4	1.64	.76	1.02	.46
Kaygı duygusu	1.56	.54	1.00	3.25

Tablo 3’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretme faaliyeti sırasında hissettiği kaygı duygusuna ait betimsel istatistikler verilmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin kaygı duygusu puan ortalamasının düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x}$ =1.56, SS= 0.54). Fen bilgisi öğretmenleri kaygı duygusu boyutunda en düşük ortalamaya “Öğretirken gergin

ve sınırlı hissedirim.” ($\bar{x} = 1.38$, $SS = 0.66$) maddesinde, en yüksek ortalamaya “Öğretime hazırlanma kaygılanmama sebep olur.” ($\bar{x} = 1.81$, $SS = 0.99$) maddesinde sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 4. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Gurur Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)

Gurur duygusu boyutu maddeleri	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Madde-5	3.13	.70	-.47	.08
Madde-6	3.36	.67	-.80	.38
Madde-7	3.19	.68	-.47	.04
Madde-8.	3.54	.63	-1.16	.86
Gurur duygusu	3.31	.50	1.75	4.00

Tablo 4’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretme faaliyeti sırasında hissettiği gurur duygusuna ait betimsel istatistikler verilmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin gurur duygusu puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 3.31$, $SS = 0.50$). Fen bilgisi öğretmenleri gurur duygusu boyutunda en düşük ortalamaya “Öğretimime hazırlanma tarzımla gurur duyarım.” ($\bar{x} = 3.13$, $SS = 0.70$) maddesinde, en yüksek ortalamaya “Bir öğretmen olarak başarıyı düşünmek beni gururlandırır.” ($\bar{x} = 3.54$, $SS = 0.63$) maddesinde sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 5. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Haz Alma Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)

Haz alma duygusu boyutu maddeleri	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Madde-9	3.68	.54	-1.48	1.28
Madde-10	3.51	.60	-.81	-.30
Madde-11	3.77	.49	-2.38	6.65
Madde-12	3.70	.52	-1.78	3.68
Haz alma duygusu	3.66	.45	1.50	4.00

Tablo 5’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretme faaliyeti sırasında hissettiği haz alma duygusuna ait betimsel istatistikler verilmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin haz alma duygusu puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 3.66$, $SS = 0.45$). Fen bilgisi öğretmenleri haz alma duygusu boyutunda en düşük ortalamaya “Derslerime

hazırlanırken keyif alırım.” ($\bar{x} = 3.51$, $SS = 0.60$) maddesinde, en yüksek ortalamaya “Öğretmekten haz alırım.” ($\bar{x} = 3.77$, $SS = 0.46$) maddesinde sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 6. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öfke Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)

Öfke duygusu boyutu maddeleri	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Madde-13	1.68	.70	.73	.01
Madde-14	1.83	.85	.71	-.36
Madde-15	2.17	.96	.53	-.62
Öfke duygusu	1.89	.70	1.00	4.00

Tablo 6’da fen bilgisi öğretmenlerinin öğretme faaliyeti sırasında hissettiği öfke duygusuna ait betimsel istatistikler verilmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin öfke duygusu puan ortalamasının düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 1.89$, $SS = 0.70$). Fen bilgisi öğretmenleri öfke duygusu boyutunda en düşük ortalamaya “Öğretirken gerçekten çok kızarım.” ($\bar{x} = 1.68$, $SS = 0.70$) maddesinde, en yüksek ortalamaya “Bazı günler öğretmek beni çileden çıkartır.” ($\bar{x} = 2.17$, $SS = 0.96$) maddesinde sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 7. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Umut Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)

Umut duygusu boyutu maddeleri	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Madde-16	3.49	.68	-1.40	2.18
Madde-17	3.32	.78	-1.11	.99
Madde-18	3.54	.67	-1.37	1.43
Madde-19	3.62	.57	.135	1.84
Madde-20	3.36	.70	-.72	-.29
Madde-21	3.40	.64	-.60	-.60
Madde-22	3.43	.64	-.79	.20
Umut duygusu	3.45	.50	1.57	4.00

Tablo 7’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretme faaliyeti sırasında hissettiği umut duygusuna ait betimsel istatistikler verilmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin umut duygusu puan ortalamasının yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 3.45$, $SS = 0.50$). Fen bilgisi öğretmenleri umut duygusu boyutunda en düşük ortalamaya “Öğretim esnasında

öğrencilerin sergilediği davranışlar umutlanmamı sağlar.” ($\bar{x} = 3.32$, $SS = 0.78$) maddesinde, en yüksek ortalamaya “Öğretirken umutluyumdur.” ($\bar{x} = 3.62$, $SS = 0.57$) maddesinde sahip oldukları görülmüştür.

Tablo 8. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Hayal Kırıklığı Duygusuna İlişkin Ortalama ($\bar{X}$) ve Standart Sapma Değerleri (SS)*

Hayal kırıklığı duygusu boyutu maddeleri	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
Madde-23	1.82	.87	.86	.00
Madde-24	1.96	.87	.57	-.46
Madde-25	1.94	.81	.47	-.46
Madde-26	1.36	.62	1.79	3.09
Madde-27	1.85	.88	.77	-.22
Hayal kırıklığı duygusu	1.78	.63	1.00	4.00

Tablo 8’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretme faaliyeti sırasında hissettiği hayal kırıklığı duygusuna ait betimsel istatistikler verilmiştir. Fen bilgisi öğretmenlerinin hayal kırıklığı duygusu puan ortalamasının düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($\bar{x} = 1.78$, $SS = 0.63$). Fen bilgisi öğretmenleri hayal kırıklığı duygusu boyutunda en düşük ortalamaya “Öğretim tarzım beni hüsrana uğratar.” ($\bar{x} = 1.36$, $SS = 0.62$) maddesinde, en yüksek ortalamaya “Öğretim esnasında hayal kırıklığı yaşamam için birçok neden vardır.” ($\bar{x} = 1.96$, $SS = 0.87$) maddesinde sahip oldukları görülmüştür.

4.2. İlişkisel Bulgular

Fen bilgisi öğretmenlerinin demografik değişkenlerinin öğretim duygu durumları üzerine etkisini belirlemek için yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

4.2.1. Öğretim Duygularının Cinsiyete Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin cinsiyet değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Cinsiyete Göre Mann Whitney U Testi Değerleri*

Alt faktörler	Kadın (Medyan)	Erkek (Medyan)	Z	p	r
Kaygı duygusu	1.50	1.50	-1.22	.22	-.08
Gurur duygusu	3.25	3.15	-2.10	.04	-.15
Haz alma duygusu	4.00	3.75	-1.67	.09	-.12
Öfke duygusu	1.67	2.00	-1.76	.07	-.12
Umut duygusu	3.57	3.43	-2.03	.04	-.14
Hayal kırıklığı duygusu	1.60	1.80	-.90	.37	-.06

Tablo 9’da fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının cinsiyete göre değişimi incelemek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Mann-Whitney U testi veri setinin normallik şartını sağlamadığı durumlarda iki grup arasında fark olup olmadığını test etmek için kullanılan bir parametrik olmayan istatistiksel analizdir. Analiz sonuçları incelendiğinde gurur ve umut duygusu alt boyutlarında kadın ve erkek fen bilgisi öğretmenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p < .05$; sırasıyla $r = -.15$, $r = -.14$). Ortaya çıkan anlamlı farklılığın kadın fen bilgisi öğretmenleri lehine olduğu belirlenmiş olup küçük bir etkiye sahiptir. Buna göre kadın fen bilgisi öğretmenlerinin erkek fen bilgisi öğretmenlerine göre daha fazla umut ve gurur duygusuna sahip oldukları belirlenmiştir. Öğrenim duygu durumları içerisinde yer alan kaygı, haz alma, öfke ve hayal kırıklığı boyutlarının cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($p > .05$).

4.2.2. Öğretim Duygularının Yaş Değişkenine Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin yaş değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 10’da yer almaktadır.

Tablo 10. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Yaşa Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri*

Alt faktörler	20-29 yaş	30-39 yaş	40-49 yaş	50-59 yaş	χ^2	p	Fark	r
Kaygı duygusu	89.36	93.12	101.28	54.30	3.73	.28	-	-
Gurur duygusu	95.59	86.81	99.62	142.10	6.39	.08	-	-
Haz alma duygusu	104.90	85.83	89.92	139.00	9.08	.02	1-2, 4- 2	-.17, -.16
Öfke duygusu	91.69	97.89	81.32	53.60	5.21	.14	-	-
Umut duygusu	100.31	85.99	98.22	126.30	4.96	.15	-	-
Hayal kırıklığı duygusu	93.78	96.19	80.37	76.60	2.56	.45	-	-

1: 20-29 yaş, 2:30-39 yaş, 3:40-49 yaş, 4:50-59 yaş

Tablo 10’da fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının yaşa göre değişimi incelemek amacıyla Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Kruskal Wallis H testi veri setinin normallik şartını sağlamadığı durumlarda üç ve daha fazla grup arasında fark olup olmadığını test etmek için kullanılan bir parametrik olmayan istatistiksel analizdir. Analiz sonuçları incelendiğinde haz alma duygusu alt boyutunda fen bilgisi öğretmenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p < .05$). Ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi yaş grupları arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla MannWhitney U testi gerçekleştirilmiştir. Gruplar arasında “20-29 yaş” ile “30-39 yaş” arasında 20-29 yaş, “50-59 yaş” ile “30-39 yaş” arasında 50-59 yaş lehine anlamlı düzeyde farklılığın olduğu ortaya çıkmış olup küçük bir etki bulunmuştur (sırasıyla $r = .17$, $r = -.16$). Öğretim duygu durumlarından kaygı, gurur, öfke, umut ve hayal kırıklığı duygularının fen bilgisi öğretmenlerinin yaşına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p > .05$).

4.2.3. Öğretim Duygularının Haftalık Girilen Ders Saatine Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin haftalık girilen ders saati değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Hafta İçi Girilen Ders Saatine Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri*

Alt faktörler	15 saat ve altı	16-20 saat	21-25 saat	26-30 saat	31 saat ve üzeri	χ^2	p
Kaygı duygusu	98.85	86.67	100.39	92.26	84.04	2.50	.64
Gurur duygusu	108.96	82.92	95.76	96.42	83.32	3.84	.42
Haz alma duygusu	104.27	83.76	97.40	97.21	79.95	4.62	.32
Öfke duygusu	97.73	90.44	96.90	88.37	93.88	.90	.92
Umut duygusu	98.35	85.35	94.98	93.61	92.39	.95	.91
Hayal kırıklığı duygusu	100.96	78.83	95.74	90.75	104.27	4.37	.35

Tablo 11’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının hafta içi girilen ders saatine göre değişimi incelemek amacıyla Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde, kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı duygularının fen bilgisi öğretmenlerinin hafta içi girilen ders saati sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

4.2.4. Öğretim Duygularının Hafta Sonu Girilen Ders Saatine Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin hafta sonu girilen ders saati değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının hafta sonu girilen ders saatine göre değişimi incelemek amacıyla Kruskal Wallis H testi yapılmıştır. Analiz sonucunda kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı duygularının fen bilgisi öğretmenlerinin hafta sonu girilen ders saati sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir ($p>.05$).

Tablo 12. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Hafta Sonu Girilen Ders Saatine Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri*

Alt faktörler	0	1-4	5-8	9-12	13-16	17 ve üzeri	χ^2	p
Kaygı duygusu	103.22	97.31	80.05	112.50	82.50	32.00	10.02	.07
Gurur duygusu	88.89	86.79	92.70	109.83	141.50	84.50	6.53	.25
Haz alma duygusu	83.75	95.21	98.51	91.75	124.25	50.50	6.59	.25
Öfke duygusu	98.59	91.73	85.58	113.42	91.33	47.00	3.96	.55
Umut duygusu	85.51	86.63	96.23	125.83	130.25	51.50	8.02	.15
Hayal kırıklığı duygusu	102.34	92.75	82.60	89.42	88.67	122.50	5.50	.35

4.2.5 Öğretim Duygularının Mesleki Hizmet Yılına Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin mesleki hizmet yılı değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 13’de yer almaktadır.

Tablo 13’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının mesleki hizmet yılına göre değişimi incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Analiz sonuçları incelendiğinde fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumlarından kaygı, umut ve hayal kırıklığında mesleki hizmet yılına göre anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.05$). Fen bilgisi öğretmenlerinin gurur duygusu mesleki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$). Ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi mesleki hizmet yılı grupları arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Gruplar arasında “21 yıl ve üzeri” ile “5 yıl ve altı”, “6-10 yıl”, “11-15 yıl”, “16-20 yıl” mesleki hizmet yılına sahip olanlar arasında 21 yıl ve üzeri lehine anlamlı düzeyde farklılığın olduğu ortaya çıkmış olup orta etkiye sahiptir (sırasıyla $r=.40$, $r=-.38$, $r=-.40$, $r=-.59$). Haz alma duygusu mesleki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<.05$). “5 yıl ve altı” ile “11-15 yıl” arasında 5 yıl ve altı, “6-10 yıl” ile “11-15 yıl” arasında 6-10 yıl mesleki hizmet yapmış öğretmenler lehine

farklılaşmanın olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca haz alma duygusunda, “21 yıl ve üzeri” ile “6-10 yıl”, “11-15 yıl”, “16-20 yıl” arasında 21 yıl ve üzeri mesleki hizmet yılına sahip fen bilgisi öğretmenleri lehine anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu görülmekte olup orta bir etkinin olduğu belirlenmiştir. Öfke duygusu mesleki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<.05$). Ortaya çıkan anlamlı farklılık “21 yıl ve üzeri” ile “6-10 yıl”, “11-15 yıl”, “16-20 yıl” arasında 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl mesleki hizmet yılına sahip olan fen bilgisi öğretmenleri lehinedir. Ortaya çıkan anlamlı farklılığın orta etkiye sahip olduğu görülmektedir. Umut duygusu mesleki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<.05$). Ortaya çıkan anlamlı farklılık “21 yıl ve üzeri” ile “5 yıl ve altı”, “6-10 yıl”, “11-15 yıl”, “16-20 yıl” arasında 5 yıl ve altı, 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl mesleki hizmet yılına sahip olan fen bilgisi öğretmenleri lehine olup orta etki düzeyinin olduğu belirlenmiştir. Hayal kırıklığı duygusu mesleki hizmet yılına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<.05$). Ortaya çıkan anlamlı farklılık “21 yıl ve üzeri” ile “6-10 yıl”, “11-15 yıl”, “16-20 yıl” arasında 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 16-20 yıl mesleki hizmet yılına sahip olan fen bilgisi öğretmenleri lehinedir. Ortaya çıkan anlamlı farklılığın orta etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 13. Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Mesleki Hizmet Yılına Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri

Alt faktörler	0-5	6-10	11-15	16-20	21 ve üzeri	χ^2	p	Fark	r
Kaygı duygusu	92.21	86.28	98.39	107.17	82.08	3.45	.48	-	-
Gurur duygusu	91.02	89.40	86.89	71.13	135.10	16.47	.00	1-5, 2-5, 3-5, 4-5	-.40, -.38, -.40, -.59
Haz alma duygusu	101.0	97.35	74.32	74.10	124.60	19.66	.00	1-3, 2-3, 2-5, 3-5, 4-5	-.26, -.22, -.26, -.43, -.50
Öfke duygusu	85.63	91.88	106.44	104.63	61.10	12.53	.01	2-5, 3-5, 4-5	-.25, -.39, -.45
Umut duygusu	94.58	96.44	77.94	75.83	130.43	16.36	.00	1-5, 2-5, 3-5, 4-5	-.34, -.31, -.41, -.46
Hayal kırıklığı duygusu	94.17	89.61	100.75	108.37	61.95	9.56	.04	2-5, 3-5, 4-5	-.24, -.34, -.44

1: 5 yıl ve altı, 2: 6-10, 3: 11-15, 4: 16-20, 5: 21 yıl ve üzeri

4.2.6. Öğretim Duygularının Sınıf Mevcuduna Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin eğitim verdikleri sınıf mevcudu değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 14’de yer almaktadır.

Tablo 14. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Sınıf Mevcuduna Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri*

Alt faktörler	10 ve altı	11-20	21-30	31-40	41 ve üzeri	χ^2	p
Kaygı duygusu	87.05	91.40	98.81	84.00	75.08	2.88	.57
Gurur duygusu	81.68	106.43	81.64	97.58	103.83	8.26	.08
Haz alma duygusu	77.36	95.71	90.73	96.85	91.00	1.60	.80
Öfke duygusu	85.64	100.64	96.11	70.38	105.33	8.07	.08
Umut duygusu	93.05	85.56	94.08	99.32	95.50	1.57	.81
Hayal kırıklığı duygusu	104.82	92.36	97.22	73.82	111.00	6.08	.19

Tablo 14’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının sınıf mevcuduna göre değişimi incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumlarından kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığında eğitim verilen sınıf mevcuduna göre anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.05$).

4.2.7. Öğretim Duygularının Okul Yerleşim Yerine Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin okul yerleşim yeri değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 15’de yer almaktadır.

Tablo 15. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Okul Yerleşim Yerine Göre Mann Whitney U Testi Değerleri*

Alt faktörler	Köy (Medyan)	Merkez (Medyan)	Z	p	r
Kaygı duygusu	100.58	89.65	-1.25	.21	-.09
Gurur duygusu	86.10	94.76	-.98	.32	-.07
Haz alma duygusu	82.31	96.10	-1.65	.09	-.12
Öfke duygusu	101.57	89.30	-1.39	.16	-.10
Umut duygusu	75.06	98.65	-2.66	.00	-.19
Hayal kırıklığı duygusu	103.03	88.78	-1.60	.10	-.11

Tablo 15’de fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının okul yerleşim yerine göre değişimini incelemek amacıyla Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde umut duygusu alt boyutlarında köy ve merkezde yer alan okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmektedir ($p < .05$; $r = -.19$). Ortaya çıkan anlamlı farklılığın merkezde yer alan okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenleri lehine olduğu belirlenmiş olup küçük bir etkiye sahiptir. Öğrenim duygu durumları içerisinde yer alan kaygı, gurur, haz alma, öfke ve hayal kırıklığı boyutlarının okul yerleşim yerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır ($p > .05$).

4.2.8. Öğretim Duygularının Okulun Sosyo-ekonomik Durumuna Göre İncelenmesi

Fen bilgisi öğretmenlerinin görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik durum değişkeninin öğretim duygu durumlarına etkisini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16. *Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğretim Duygularının Okulun Sosyo-ekonomik Durumuna Göre Kruskal Wallis H Testi Değerleri*

Alt faktörler	Düşük	Orta	Yüksek	χ^2	p	Fark	r
Kaygı duygusu	108.13	86.89	79.40	7.66	.02	1-2, 1-3	-.19, -.24
Gurur duygusu	82.99	93.27	113.95	5.35	.06	-	-
Haz alma duygusu	85.31	92.05	113.98	5.10	.07	-	-
Öfke duygusu	108.38	85.92	83.69	7.38	.02	1-2	-.20
Umut duygusu	82.75	91.29	124.67	9.77	.00	1-3, 2-3	-.35, -.23
Hayal kırıklığı duygusu	118.17	81.05	82.38	18.98	.00	1-2, 1-3	-.33, -.27

1: Düşük, 2: Orta, 3: Yüksek

Tablo 16’da fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki duygularının öğretim yaptıkları okulun sosyo-ekonomik durumuna göre değişimi incelemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis H testinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Analiz sonuçları incelendiğinde fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumlarından gurur ve haz alma okulun sosyo-ekonomik durumuna göre anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>.05$). Fen bilgisi öğretmenlerinin kaygı duygusu okulun sosyo-ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<.05$; sırasıyla $r=.19$, $r=-.24$). Ortaya çıkan anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında gerçekleştiğini belirlemek amacıyla Mann-Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Gruplar arasında “düşük” ile “orta” ve “yüksek” sosyo-ekonomik duruma sahip okullar arasında düşük lehine anlamlı düzeyde farklılığın olduğu ortaya çıkmış olup düşük ve orta bir etki belirlenmiştir. Öfke duygusu okulun sosyo-ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<.05$; $r=-.20$). “Düşük” ile “orta” sosyoekonomik duruma sahip okullar arasında düşük lehine anlamlı düzeyde farklılığın olduğu belirlenmiş ve düşük etki bulunmuştur. Umut duygusu okulun sosyo-ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<.05$). “Düşük” ile “yüksek” ve “orta” ile “yüksek” arasında yüksek sosyo-ekonomik okullar lehine anlamlı düzeyde farklılık ortaya çıkmış olup orta etki görülmektedir. Hayal kırıklığı duygusu okulun sosyo-ekonomik durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<.05$). “Düşük” ile “orta” ve “yüksek” sosyoekonomik duruma sahip okullar arasında düşük lehine anlamlı düzeyde farklılığın ve orta etkinin olduğu belirlenmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma bulguları göz önüne alınarak fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu düzeyleri, fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının cinsiyetleri, yaşları, okulun bulunduğu sosyo-ekonomik durum, haftalık girilen ders saati, hafta sonu girilen ders saati, okul yerleşim yeri, sınıftaki öğrenci mevcudu, mesleki kıdem değişkenlerini ne derecede ilişkili olduğu irdelenmiştir. Aynı zamanda çalışma sonunda çıkan sonuçlar ile daha önce yapılan çalışmalar karşılaştırılmış ve bu çalışmalarının bulguları ışığında eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesinin arttırılması için neler yapılması gerektiğine dair önerilere yer verilmiştir.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma ile Muğla ilinde ki devlet okulları ve özel okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duygularının belirlenmesi, ayrıca fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının cinsiyetleri, yaşları, mesleki kıdemleri, haftalık girdikleri ders saatleri, hafta sonu girdikleri ders saatleri, okulun yerleşim yeri, okulun sosyo-ekonomik durumu, sınıf mevcudu arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma verileri Muğla ilinde devlet ve özel okullarda görev yapan 185 fen bilgisi öğretmeninden elde edilmiştir. Araştırmanın veri toplama araçları; fen bilgisi öğretmenlerinden demografik bilgileri elde etmeyi amaçlayan “Kişisel Bilgi Formu” ve fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duygularını belirlemeyi amaçlayan “Öğretmen Duygu Durumları Ölçeği” dir. Öğretmen duygu durumları ölçeğine ait Cronbach alfa değerleri Kaygı duygusu boyutunda .64, gurur duygusu boyutunda .73, haz alma duygusu boyutunda .84, öfke duygusu boyutunda .77, umut duygusu boyutunda .87, hayal kırıklığı duygusu boyutunda .82, olarak belirlenmiş ve ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilmektedir. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının belirlenmesi için

betimsel analizlerde; ortalama ve standart sapma, ilişkisel bulguların belirlenebilmesi için Mann Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri kullanılmıştır.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duyguları alt boyutları yaşanma sıklıklarına göre; haz alma, umut, gurur, öfke, hayal kırıklığı ve kaygı şeklinde sıralanır. Olumlu duygular olan gurur, haz alma ve umut duyguları yüksek ortalama değerine sahipken olumsuz duygular olan öfke, kaygı ve hayal kırıklığı duyguları düşük ortalama değerlerine sahiptir. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreçlerinde gurur, umut, haz alma gibi olumlu duyguları öfke, kaygı, hayal kırıklığı gibi olumsuz duygulara göre daha sık yaşadığı söylenebilir. Araştırmayı destekleyecek şekilde Hong ve diğerleri (2016), Dilekçi (2018), Argon ve Yılmaz (2019), Yıldırım (2019), Prosen, Smrtnık, Vítulic ve Skraban (2014), Stephanou ve Oikonomou (2018) ve Alhebaishi (2019) tarafından yapılan çalışmalarda öğretmenlerin olumlu öğretim duygularının, olumsuz öğretim duygularından daha fazla yaşadığını belirtmişlerdir. Akay ve Tezel (2018) okul öncesi öğretmenlerinin gün içindeki duygularını inceledikleri çalışmalarında olumlu duyguların daha sık yaşandığı fakat gün sonuna doğru olumsuz duygularının arttığını ifade etmişlerdir.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duygularına bakıldığında kaygı duygusunun düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Argon ve Yılmaz da (2019) benzer bir şekilde öğretmenlerin kaygı duygularının düşük düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir. Fen bilgisi öğretmenlerinin kaygı duygusu boyutunda “Öğretime hazırlanma kaygılanmama sebep olur” maddesi en yüksek ortalamaya, “Öğretirken gergin ve sinirli hissederim” maddesi de en düşük ortalama puana sahiptir. Buradan hareketle fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim faaliyetleri sırasında daha fazla kaygılandıkları söylenebilir. Bu durum öğretmenlerin sınıf yönetimi ya da alan bilgisi ile ilgili eksiklerinden kaynaklanabileceği gibi ders için gerekli hazırlığın yapılamamış olmasından da kaynaklanmış olabilir. Khajavy, Ghonsooly, Fatemi ve Frenzel (2018) çalışmalarında öğrencilerin sorularına cevap verememe ve öğretmenin hazırlık eksiğinin olmasının öğretmenlerin kaygı duygusunun sebebi olarak ifade etmişlerdir.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duygularından gurur duygusu alt boyutunda öğretime hazırlanma sürecinde hissettikleri gurur duygusu, ders sonucunda elde edilen başarı sonucu hissedilen gurur duygusuna göre daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecinde gurur duygusunu sık yaşadığı söylenebilir. Benzer şekilde Argon ve Yılmaz (2019) öğretmenlerin mesleklerinden çok

yüksek düzeyde gurur duyduklarını, öğretim yapmaktan çok yüksek düzeyde haz aldıklarını ifade etmişlerdir. Dersin sonunda başarıya ulaşma durumunun öğretmenlerin daha fazla gurur duymalarını sağlamıştır. Khajavy ve diğerleri (2018) öğrencilerden gelen olumlu geri bildirimlerin ve öğrencilerin gelişim sağlamalarının öğretmenlerin gurur duygularının öncülü olduğunu ifade etmişlerdir.

Fen bilgisi öğretmenlerinin haz alma duygusu boyutu maddelerinin birbirine çok yakın ortalama değerlere sahip olduğu, fen bilgisi öğretmenlerinin en sık yaşadığı öğretim duygusunun haz alma duygusu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dilekçi (2018), Stephanou ve Oikonomou (2018) öğretmenlerin en çok yaşadığı öğretim duygu durumunun haz alma duygusu olduğunu ifade ederek araştırmanımızın sonucunu desteklemektedirler. Derse hazırlık aşamasını içeren “Derslerime hazırlanırken keyif alırım” maddesi en düşük ortalama değere sahipken ders esnasını içeren “Öğretmekten haz alırım” maddesi en yüksek ortalamaya sahiptir. Fen bilgisi öğretmenlerinin ders sırasında hissettikleri haz alma duygusunun derse hazırlık aşamasındaki haz alma duygusundan daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Olumsuz duygular arasında yer alan öfke duygusu fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecinde en sık yaşadığı olumsuz duygudur. Chen ve diğerleri (2016), Dilekçi (2018) ve Alhebaishi (2019) olumsuz duygulardan öfke duygusunun öğretmenlerin olumsuz öğretim duyguları arasında en sık yaşanan duygu olduğunu belirlemişler olup araştırma sonucumuz benzerlik taşımaktadır. “Öğretirken gerçekten çok kızarım” maddesi en az, “Bazı günler öğretmek beni çileden çıkartır” maddesi en çok ortalama değere sahiptir. Fen bilgisi öğretmenlerinin çeşitli etkenlerle bazı günlerde öğretirken çok daha fazla öfkeli olabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu etkenler kişisel sebepler olabileceği gibi, yöneticilerden veya öğrenci davranışlarından da kaynaklanabilir. Darby (2008) yaptığı çalışmada velilerin ilgisizliği, öğrencilerin uygunsuz davranışları ve tembelliği ya da hedeflerin gerçekleşmemesi gibi durumlarda öğretmenlerin öfke ve kaygı duygularının genellikle başkalarından kaynaklanan sebeplerle oluştuğunu ifade etmiş olup araştırma sonucumuz bu durumu desteklemektedir.

Umut duygusu fen bilgisi öğretmenlerinin sık yaşadığı duygulardan biridir. Argon ve Yılmaz (2019), öğretmenlik mesleğinin öğretmenlere yüksek düzeyde umut sağladığını ifade etmişlerdir. Umut duygusu boyutunda; fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim faaliyeti sırasında sahip olduğu umut duygusunun, öğrencilerin öğretim faaliyeti

sırasında sergilediği davranışlardan kaynaklanan umut duygusuna göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu sonuç doğrultusunda öğretmenlerin öğretim faaliyeti gerçekleştirirken yaptıkları işin sonucunun belirlenen amaca hizmet edeceğini düşünmelerinden dolayı umut duygusunu daha fazla hissettikleri söylenebilir.

Fen bilgisi öğretmenleri hayal kırıklığı duygusunda, “Öğretim tarzım beni hüsrana uğratar” maddesinde en az, “Öğretim esnasında hayal kırıklığı yaşamam için birçok neden vardır” maddesi en yüksek ortalama puana sahip olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler bu ifadelerle hayal kırıklığı sebebi olarak daha çok kendileri dışındaki etkenleri görmektedir. Kendileri dışındaki etkenler fen bilgisi öğretmenleri üzerinde öğretim sürecinin amacına ulaşamamasına sebep olunacağını düşünmelerine sebep olmaktadır. Bunu düşünme sebebi olarak öğretmenlerin öğretim faaliyetlerine ilişkin çabalarının çevrelerinin görmezden gelmesi olarak söylenebilir. Alhebaishi (2019) yaptığı çalışmada da öğretmenlerin çabalarının göz ardı edildiğini bu sebeple de hayal kırıklığı duygusunu yaşadıklarını ifade etmiş olup araştırmamızda elde edilen sonuç ile benzerlik taşımaktadır.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecinde yaşadığı kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı duyguları öğretim süreci öncesinde, öğretim faaliyetleri sırasında ya da öğretim sonucunda olacak şekilde farklı zamanlarda yaşanabilmektedir. Ayrıca bu duygular davranışları söndürücü veya aktive edici olarak ortaya çıkabilmektedir (Pekrun ve Linenbrink-Garcia, 2012). Fen bilgisi öğretmenlerinin kaygı duygusunu ders öncesinde hazırlık aşamasında daha yoğun yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ders öncesinde yaşanan kaygı duygusunun derse hazırlık ve planlama çalışmalarını gerçekleştirmede karşılaşılan zorluklardan kaynaklandığı söylenebilir. Bu kaygı duygusu başarısızlık yaşamamak için daha çok çalışmayı beraberinde getirerek aktive edici, harekete geçirici bir duygu olarak nitelendirilebilir. Derse hazırlık aşamasını verimli geçiremeyen öğretmenler için kaygı duygusu söndürücü bir etki olarak da ortaya çıkabilir. Gurur duygusu, fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim faaliyetleri sonunda daha sık yaşadığı bir duygu olarak ortaya çıkmıştır. Öğretim faaliyetinin sonunda beklentisine ulaşan öğretmen gurur duygusu yaşayacak, bu duyguyu yaşama isteği öğretmeni harekete geçirerek aktif kılacaktır. Fen bilgisi öğretmenleri ders sırasında haz alma duygusunu daha yoğun şekilde yaşamakta olup öğretim sürecindeki haz alma duyguları öğretmenlerin mesleklerinden zevk almalarını sağlayarak harekete geçmelerine sebep

olabilir. Öfke duygusu, fen bilgisi öğretmenlerinin en yoğun olarak ders esnasında yaşadığı duygudur. Öğretim sürecinde öfkelenen öğretmen bu olumsuz duygu ile başa çıkmakta zorlanarak hareketi durdurucu, süreci söndüren bir etkiyle karşılaşabilir. Umut duygusunu en yoğun şekilde öğretim faaliyetleri sırasında yaşayan fen bilgisi öğretmenleri bu duygu ile öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken harekete geçirici bir etki ile karşılaşabilmektedir. Fen bilgisi öğretmenleri hayal kırıklığı duygusunu da en sık öğretim faaliyetleri sırasında yaşamaktadırlar. Ders esnasında hayal kırıklığı yaşayan öğretmen beklediğini bulamadığı için öğretim davranışlarında söndürücü ve durdurucu bir etki görülebilir.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının cinsiyete göre etkisi incelendiğinde kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha fazla umut ve gurur duygusuna sahip olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Kızıroğlu (2012) sınıf öğretmenlerinin sosyo-demografik özelliklere göre umutsuzluk düzeyleri üzerine yaptığı araştırmada kadın sınıf öğretmenlerinin umut duygusunun erkek sınıf öğretmenlerine göre daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Adams (2020), öğretim duyguları açısından kadın öğretmenlerin lehine, kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamlı bir fark olduğunu ifade etmiştir. Dilekçi (2018) sadece haz alma duygusu boyutunda kadın öğretmenler lehine anlamlı bir farklılığa ulaşmıştır. Erkek ve kadın fen bilgisi öğretmenleri arasında kaygı, haz alma, öfke, hayal kırıklığı öğretim duyguları açısından anlamlı bir farklılığa ulaşamamıştır.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının yaşa göre etkisi incelendiğinde sadece haz alma duygusu boyutunda yaşa göre anlamlı farklılıklar görülmüştür. “20-29” yaş ile “30-39” yaş arasında “20-29” yaş lehine, “30-39” yaş ile “50-59” yaş arasında “50-59” yaş lehine haz alma duygusunun anlamlı fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. “30-39” yaş aralığı fen bilgisi öğretmenlerinin hayatı ile ilgili değişikliklerin daha çok yaşandığı, evlenme, çocuk sahibi olma ve bunlarla ilgili sorumlulukların daha fazla yaşandığı bir yaş aralığı olarak düşünüleceğinden bu yaş gurubundaki öğretmenlerin öğretim sürecinde haz alma duygusunu daha az yaşadıkları söylenebilir. Harmanakaya (2018) tarafından yapılan çalışma sonucunda elde edilen bulgular incelendiğinde, özel eğitim öğretmenlerinin yaş değişkenine göre umut duygularının farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının haftalık girilen ders saatine göre etkisi incelendiğinde, kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı duyguları bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerinin % 78.8'inin bir haftada ki toplam ders saati 1-30 ders saati aralığında ve kabul edilebilir düzeydedir. Bu nedenle haftalık ders saati ve öğretmenlerin öğretim duygu durumları arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmamıştır.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının hafta sonu girilen ders saatine göre etkisi incelendiğinde, kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı duyguları bakımından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Devlet okullarında hafta sonu derse girme durumunun öğretmenin isteğine bırakılması, araştırmaya katılan öğretmenlerin %39.5'inin hafta sonu derse girmediği, sadece % 8'inin hafta sonu ders saatinin 9-16 saat arasında olacak şekilde yoğun olması ve hafta sonu derslerinin özel bir ücretlendirmeye tabii olması öğretim duyguları arasında anlamlı bir farklılık oluşmamasına sebep olmuş olabilir.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının mesleki hizmet yılı değişkenine göre etkisi incelendiğinde, kaygı, umut ve hayal kırıklığı duygularında anlamlı bir farklılık görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Gurur duygusu boyutunda "21 yıl ve üzeri" mesleki hizmet yılına sahip olan öğretmenler ile "5 yıl ve altı", "6-10 yıl", "11-15 yıl", "16- 20 yıl" arası hizmet yılına sahip öğretmenler arasında "21 yıl ve üzeri" hizmet süresi olan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki kıdemi fazla olan fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecinde daha fazla gurur duydukları söylenebilir. Yaşadıkları deneyim ve başarı duygusunun fazla olması, mezun ettikleri öğrencilerin başarılarını görmüş olmaları "21 yıl ve üzeri" görev yapmış olan fen bilgisi öğretmenlerinin gurur duygusunu arttırmış olabilir. Haz alma duygusu bakımından ise "5 yıl ve altı" ile "11-15 yıl" arasında "5 yıl ve altı" lehine, "6-10 yıl" ile "11-15 yıl" arasında "6-10 yıl" lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarındaki idealistlik ile haz alma duygusunun daha çok yaşandığı söylenebilir. "21 yıl ve üzeri" mesleki hizmet yılına sahip fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki haz alma duygusu, "6-10 yıl", "11-15 yıl" ve "16-20 yıl" mesleki hizmet yılı olan öğretmenlere göre olumlu yönde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçtan hareketle mesleki deneyim arttıkça haz alma duygusunun arttığı söylenebilir. "6-10 yıl", "11-15 yıl" ve "16-20 yıl" mesleki hizmet

yılına sahip fen bilgisi öğretmenlerinin, “21 yıl ve üzeri” mesleki hizmet yılına sahip öğretmenlere göre daha fazla öfke duygusuna sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleki deneyim arttıkça öğretim sürecindeki öfke duygusunun azaldığı söylenebilir. Dilekçi (2018) tarafından yapılan çalışmada da mesleki deneyimin artması özgüvenin daha fazla olması, alan bilgisinin daha iyi sağlanması gibi durumları beraberinde getirerek öfkenin azalmasına haz alma duygusunun artmasına sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Fen bilgisi öğretmenlerinin umut duygusu ile mesleki hizmet yılı arasında anlamlı bir farklılaşma belirlenmiş olup bu farklılaşmanın daha az hizmet yılına sahip olanlar lehine olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonucun ortaya çıkma nedeni olarak öğretmenlik mesleğine yeni başlayan öğretmenlerin öğrenciler ve eğitim süreçlerinin değişimi üzerinde daha fazla umutları olmaları, mesleki yılların geçmesi ile birlikte bu umutlarının azalması sebep olabilir. Hayal kırıklığı duygusu ile mesleki hizmet yılı arasında anlamlı bir farklılaşma belirlenmiş olup bu farklılaşmanın hizmet yılı az olanlar lehine olduğu belirlenmiştir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasına neden olarak mesleki kıdem arttıkça öğretmenlerin mesleğin gereklerine ilişkin yeterlikleri yapamadıkları ve çıktılarının kendilerini memnun etmemesinin hayal kırıklığına sebep olduğu söylenebilir.

Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygularının sınıf mevcudu değişkenine göre kaygı, gurur, haz alma, öfke, umut ve hayal kırıklığı duyguları bakımından anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Kızıroğlu (2012) tarafından yapılan sınıf öğretmenlerinin sosyo-demografik özelliklere göre umutsuzluk düzeylerini belirlenmesi adlı çalışmada sınıf öğretmenlerinin sınıf mevcuduna göre umutsuzluk düzeylerinde anlamlı bir farklılığa ulaşamamıştır. Araştırmanın yapıldığı Muğla ilinde araştırmaya katılan fen bilgisi öğretmenlerinin okullarındaki sınıf mevcutları incelendiğinde, %6’sının “0-10”, %29.3’ünün “11-20”, %43.5’inin “21-30”, %17.9’unun “31-40” ve %3.3’ünün “41 ve üzeri” öğrencinin bulunduğu görülmektedir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun sınıf mevcudunun 30’un altında olan sınıflarda görev yaptığı belirlenmiştir. Çok kalabalık sınıflarda görev yapan fen bilgisi öğretmeni sayısının oldukça az olması sınıf mevcudu ve öğretmenlerin öğretim duyguları arasında anlamlı bir ilişki çıkmamasına sebep olarak gösterilebilir.

Okulun yerleşim yeri değişkenine göre fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumları incelendiğinde, kaygı, haz alma, gurur, öfke ve hayal kırıklığı alt boyutlarında anlamlı bir farklılığın oluşmadığı belirlenmiştir. Umut duygusu alt boyutunda merkezde

görev yapan öğretmenler ile köyde görev yapan öğretmenler arasında merkezde görev yapan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Merkezde görev yapan öğretmenlerin öğrencileri, köydeki öğrencilere göre daha fazla veli desteğine, yazılı ve teknolojik desteğe, daha üst düzey hazır bulunuşluğa sahiptir. Bu nedenle merkezde görev yapan öğretmenlerin öğretim faaliyetleri sırasında daha fazla başarı duygusu ve olumlu davranış örneği yaşamaları geleceğe dair umut duygularını arttırmış olabilir.

Okulun sosyoekonomik durumu değişkeni ile okul öğrencileri ve okulun bulunduğu çevrenin sosyoekonomik durumu ifade edilmiştir. Okulun sosyoekonomik durum değişkenine göre fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumlarına etkisi incelendiğinde gurur ve haz alma duyguları bakımından anlamlı bir farklılık oluşmadığı söylenebilir. Düşük düzeyde sosyoekonomik duruma sahip olan okullarda görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin daha çok kaygı, hayal kırıklığı ve öfke duygusu yaşadığı söylenebilir. Yöndem ve Bıçak (2008) öğretmen adaylarının öfke düzeyi ve tarzları ile ilgili yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının küçük yerleşim yerlerinde yaşayanlarda öfke duygusunun sık yaşandığı bu bağlamda sosyoekonomik duruma göre de incelenmesinin faydalı olacağını belirtmişlerdir. Dilekçi (2018) ilçede görev yapan öğretmenlerin, il merkezinde görev yapanlara göre öfke duygularının daha fazla yaşadığını, haz alma, umut, gurur, hayal kırıklığı ve kaygı duygularında sosyoekonomik durum değişkeni bakımından anlamlı bir farklılık oluşmadığını ifade etmiştir. Okulun sosyoekonomik durumu yükseldikçe öğretmenlerde görülen olumlu duygulardan umut duygusu artarken; okulun sosyoekonomik durumu azaldıkça hayal kırıklığı, öfke ve kaygı gibi olumsuz duyguların yaşanma sıklığının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle maddi imkânsızlıklardan kaynaklanan problemlerin eğitim ve öğretim sürecinde olumsuzluklara yol açtığını ve önceliklerini değiştirdiği söylenebilir.

5.2. Öneriler

1. Fen bilgisi öğretmenlerinin gurur, umut ve haz alma duygularını yaşamasını sağlayan sınıf etkinlikleri ve durumlarının tespit edilerek bu olumlu duyguların artırılmasını sağlayacak uygulamalar geliştirilebilir. Destekleyici şekildeki öğrenci, veli ve yönetici davranışlarının öğretmenlerin motivasyonlarını arttıracak şekilde düzenlenmesi öğretmenlerin dolaylı olarak da öğrencilerin olumlu duygularını arttırarak eğitim – öğretim faaliyetlerinde daha verimli ve etkili olması sağlanabilir.
2. Fen bilgisi öğretmenlerinin kaygı, öfke ve hayal kırıklığı duygularını yaşamasına sebep olan etkenler belirlenerek bu olumsuz duygulardan uzaklaşmalarını sağlayacak şekilde tüm eğitim sistemi içindeki bireylerin gerekli çabayı göstermesi sağlanmalıdır. Fen bilgisi öğretmenlerinin olumsuz duygularla baş etmeye dair eğitimler alması sağlanabilir. Olumsuz duyguların yaşanmasına sebep olan sınıf yönetimi, alan bilgisi hâkimiyeti, laboratuvar derslerinde meydana gelebilecek olumsuzluklar veya başarısızlıklarla ilgili meydana gelen negatif duyguların önüne geçebilmek için öğretmenlere bu alanlarda hizmet içi eğitimler verilebilir. Fen bilgisi öğretmenleri derslerini daha iyi planlayarak ders sırasında yaşanabilecek olumsuz duyguların yaşanma sıklığını azaltabilirler.
3. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim süreci duygularını tanımaları ve yönetebilmeleri karşılaşılabilecek sorunların önüne geçilmesini ve daha kolay çözülebilmesini sağlayabilir. Böylece öğrenme ortamını etkileyen olumsuzlukların önüne geçilebilir.
4. Fen bilgisi öğretmenlerinin ders öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıkları aktive edici, harekete geçirici duyguların artırılmasını, söndürücü duyguların azaltılmasını sağlayacak şekilde rehberlik hizmetleri verilebilir.
5. Erkek öğretmenlerin olumlu duygulardan olan umut ve gurur duygusunu yaşama düzeylerini arttırmak için erkek fen bilgisi öğretmenlerinin çalışmaları tüm eğitim paydaşları tarafından desteklenerek, başarıları övgü ile ifade edilmeli, öğretim duygu durumlarına önem gösterilmelidir.
6. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim sürecindeki haz alma duygusunu arttırmak için 30-39 yaş grubundaki öğretmenlerin okul yöneticileri, zümreleri ve okuldaki

öğretmen arkadaşları ders saatleri, ders programları gibi süreçlerde destek sağlayarak haz alma duyguları arttırılabilir.

7. Fen bilgisi öğretmenlerinin mesleklerine başladıkları idealistlikleri ile görevlerine devam etmeleri haz alma ve gurur gibi olumlu duygularını devam ettirmeleri ve öfkelerini kontrol altına alabilmeleri için mesleki kıdemi az olan öğretmenler ile mesleki kıdemi fazla olan öğretmenler bir araya getirilerek motivasyon çalışmaları yapılabilir. Özellikle mesleki kıdemi az olan öğretmenlere yönelik öfke kontrolü eğitimleri ya da duygu yönetimine dair seminerler verilebilir. Öğretmenlerin öz yeterlilik ve özgüvenlerini arttırmaya yönelik çalışmalar ile olumsuz duygularının azalacağı olumlu duyguların ise artacağı söylenebilir.
8. Fen bilgisi öğretmenlerinin görev yaptığı sınıf mevcudunun 30 öğrencinin altında olmasının laboratuvar kullanımı ve dersin etkili işlenmesi açısından önemli olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin haftalık ders saati ve hafta sonu verdikleri ders saatlerinin yönetmeliğe göre öğretmeni zorlamayacak şekilde, öğretmenin isteği göz önünde bulunduracak şekilde düzenlenmelidir.
9. Şehir merkezinde görev yapan fen bilgisi öğretmenlerinin köylerde görev yapan fen bilgisi öğretmenlerine göre umut duygusunun yüksek olduğu görülmüştür. Köylerde görev yapan öğretmenlerin bilgisayar, internet, laboratuvar, kütüphane gibi teknik destekleri arttırılabilir. Öğrenci velilerine yönelik bilgilendirici seminerler düzenlenerek öğretmenlere ve çocuklarına destek olmaları sağlanmalı köy öğretmenleri teşvik edilmeli öğrencilere gerekli imkânlar sağlanarak hem öğretmen hem de öğrencilere umut duygusu kazandırılabilirdir.
10. Sosyoekonomik seviyesi düşük okullarda hayal kırıklığı, öfke ve kaygı duygusunun daha düşük seviyede yaşanması için öğrencilere fırsat eşitliği sağlanmalı, öğretmenin eğitim öğretim faaliyetlerini zenginleştirmesi için sahip olduğu imkânlar arttırılabilirdir.
11. Gerçekleştirilen çalışma nicel bir çalışma olup araştırmacılar nitel veya karma bir yöntemle de çalışabilirler.
12. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duyguları Muğla ili için araştırılmış olup daha geniş kapsamlı olarak fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumları belirlenebilir.

13. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecindeki öğretim duygu durumları incelenebilir.
14. Fen bilgisi öğretmenlerinin haz alma, umut, gurur, kaygı, öfke ve hayal kırıklığı duyguları ile birlikte farklı duygular açısından öğretim duygu durumları incelenebilir.
15. Fen bilgisi öğretmenlerinin öğretim duygu durumları sınıf dersleri ve uygulamaya dönük laboratuvar dersleri açısından karşılaştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Adams, J. B. (2020). *Gana'da öğretmen duygu becerileri ve öğretmen adaylarının öğretim stilleri* (Tez No. 628265) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Akay, D. ve Tezel, M. (2018) Okul öncesi öğretmenlerinin mesai zamanlarında yaşadıkları duygularının belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 11(59), 691-699.
- Alhebaishi, S. M. (2019). Investigation of EFL student teachers' emotional responses to affective situations during practicum. *European Journal of Educational Research*, 8(4), 1201-1215. <http://doi.org/10.12973/eu-jer.8.4.1201>
- Alpaslan, M. M. ve Ulubey, Ö. (2017). Öğretmen duygu ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Turkish Studies*, 12(25), 119-130.
- Argon, T. (2015). Öğretmenlerin sahip oldukları duygu durumlarını okul yöneticilerinin dikkate alıp almamalarına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 377-404.
- Argon, T. ve Yılmaz, Ö. (2019). Öğretmenlerin öğretim duygu durumları ile örgütsel destek algıları arasındaki ilişki. 14. Uluslararası Eğitim Yönetimi Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı.
- Atmaca, Ç., Rızaoğlu, F., Türkdoğan, T. ve Yaylı, D. (2020). *An emotion focused approach in predicting teacher burnout and job satisfaction*, Teaching and Teacher Education, V(90) <https://doi.org/10.1016/j.tate.2020.103025>.
- Aslan, H. (2014). *Öfke düzeyi ile örgütsel bağlılık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Barrett, L. F. (2006). Are emotions natural kinds. *Perspectives on psychological science*, 1(1), 28-58.
- Barrett, A. M. (2008). Capturing the difference: Primary school teacher identity in Tanzania. *International Journal of Educational Development*, 28, 490-507.

- Burić, I., Slišković, A., & Macuka, I. (2018). A mixed-method approach to the assessment of teachers' emotions: development and validation of the Teacher Emotion Questionnaire. *Educational Psychology*, 38(3), 325-349.
<https://doi.org/10.1080/01443410.2017.1382682>
- Büyüköztürk, Ş. (1997) Araştırmaya yönelik kaygı ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim Yönetimi*. 3(4), 453- 464.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş.ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22.bs.). Pegem Akademi.
- Can, A. (2016). *SPSS İle bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (4.bs.). Pegem Akademi.
- Ceyhan, A. A. (2000). Üniversite öğrencilerinin duygu ifade eden sözcük ve deyimlere yükledikleri duygu yoğunluklarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(13): 33-44.
- Chen, J. (2016). *Understanding teacher emotions: The development of a teacher emotion* Teaching and Teacher Education, 55 (2016), pp. 68-77
- Chen, J. (2019). Exploring the impact of teacher emotions on their approaches to teaching: A structural equation modelling approach. *British Journal of Education Psychology*, 89, 57-74. <https://doi.org/10.1111/bjep.1220>
- Creswell, J. W. & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Cross, D. I. & Hong, J. Y. (2009). Beliefs and professional identity: Critical constructs in examining the impact of reform on the emotional experiences of teachers. In P.A. Schutz & M. Zembylas (Eds.), *Advances in teacher emotion research: The impact on teachers' lives* (pp. 273–296). Springer.
- Darby, A. (2008). Teachers' emotions in the reconstruction of professional self-understanding. *Teaching and Teacher Education*, 24, 1160–1172. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2007.02.001>
- Dilekçi, Ü. (2018). *Öğretmenlerin öğretim duygu durumları ve algıladıkları uyumsal performansları* (Tez No. 511262) [Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

- Dilekçi, Ü. ve Sezgin-Nartgün, S.Ş. (2019). Öğretmenlerin duygu durumları ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması, revize edilmesi ve betimsel analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25(1), 51-118. <https://doi.org/10.14527/kuey.2019.002>
- Erdoğan, O. (2013). *İlköğretim öğretmenlerinin öz yeterlik ve başarı algılarında yordayıcı olarak akademik iyimserlik, umut ve mesleki haz* (Tez No. 336128) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Fried, L., Mansfield, C. & Dobozy, E. (2015). Teacher emotion research: Introducing a conceptual model to guide future research. *Issues in Educational Research*, 25(4), 415-441.
- Frenzel A.C., Goetz T., Stephens E.J., & Jacob B. (2009) Antecedents and Effects of Teachers' Emotional Experiences: An Integrated Perspective and Empirical Test. In: Schutz P., Zembylas M. (eds) *Advances in Teacher Emotion Research*. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4419-0564-2_7
- Frenzel, A. C., Pekrun, R. & Goetz, T. (2010). Achievement emotions questionnaire for teachers (AEQ-teacher) - User's manual. *University of Munich: Department of Psychology*.
- Frenzel, A. C., Pekrun, R., Goetz, T., Daniels, L. M., Durksen, T. L., Becker-Kurz, B. & Klassen, R. M. (2016). Measuring teachers' enjoyment, anger, and anxiety: The teacher emotions scales (TES). *Contemporary Educational Psychology*, 46, 148-163. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2016.05.003>
- Frenzel, A. C., Becker-Kurz, B., Pekrun, R., Goetz, T. & Lüdtke, O. (2018). Emotion transmission in the classroom revisited: A reciprocal effects model of teacher and student enjoyment. *Journal of Educational Psychology*, 110(5), 609 – 628.
- Gerrig, R. J. & Zimbardo, P. G. (2020). *Psikolojiye giriş: Psikoloji ve yaşam* (19.bs.) (G. Sart Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 2009).
- Goetz, T., Preckel, F., Pekrun, R., & Hall, N. C. (2007). Emotional experiences during test taking: Does cognitive ability make a difference? *Learning and Individual Differences*, 17(1), 3–16. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2006.12.002>
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Göçer Şahin, S., İhan Beyaztaş, D.ve Bostancı, Y. (2020). Öğretmen duygu ölçeğinin Türk kültürüne uyarlanması. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1),1-22.

- Hagenauer, G., Hascher, T., & Volet, S. E. (2015). Teacher emotions in the classroom: Associations with students' engagement, classroom discipline and the interpersonal teacher-student relationship. *European Journal of Psychology of Education*, 30 (4), 385-403. <https://doi.org/10.1007/s10212-015-0250-0>.
- Harmankaya, S.H. (2018). *Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin mesleki benlik saygısı ve umut düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Tez No. 506881) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hong, J., Heddy, B., Ruan, J., You, S., Kambara, H., Nie, Y. & Monobe, G. (2016). Revising and validating achievement emotions questionnaire – teachers (AEQ-T). *International Journal of Educational Psychology*, 5(1), 80-107. <https://doi.org/10.17583/ijep.2016.1395>
- Izard, C. E. (1991). *The psychology of emotions*. Springer Science & Business Media.
- Izard, C. E., Stark, K., Trentacosta, C. & Schultz, D. (2008). Beyond emotion regulation: Emotion utilization and adaptive functioning. *Child Development Perspectives*, 2(3), 156-163.
- Jiang, J., Vauras, M., Volet, S., & Wang, Y. (2016). Teachers' emotions and emotion regulation strategies: Self-and students' perceptions. *Teaching and Teacher Education*, 54, 22-31. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2015.11.008>.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Khajavy, G. H., Ghonsooly, B., Fatemi, A. H., & Frenzel, A. C. (2018). *Antecedents of Pleasant and Unpleasant Emotions of EFL Teachers Using an Appraisal-Theoretical Framework*. *Iranian Journal of Language Teaching Research*, 6(2), 39-55.
- Kızıroğlu, M. (2012). *Sınıf öğretmenlerinin sosyodemografik özelliklere göre umutsuzluk düzeyleri* (Tez No. 319656) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Levering, B. (2000). Disappointment in teacher-student relationships. *Journal of Curriculum Studies*, 32(1), 65-74.
- Lewis, M., Sullivan, M., Stanger, C., & Weiss, M. (1989). Self Development and Self-Conscious Emotions. *Child Development*, 60(1), 146-156. <https://doi.org/10.2307/1131080>
- McGrath, K. F. & Van Bergen, P. (2017). Elementary teachers' emotional and relational expressions when speaking about disruptive and well behavior students. *Teaching and Teacher Education*, 67, 487-497. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2017.07.016>.

- MEB. (2018). *İlköğretim kurumları fen bilgisi dersi öğretim programı*. Ankara: Milli Eğitim Basınevi.
- Nartgün, Ş. S. ve Dilekçi, Ü. (2016). Eğitimi destekleme ve yetiştirme kurslarına ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(4), 537-564.
<https://doi.org/10.14527/kuey.2016.021>
- Özer, B.U. ve Tezer, E. (2008). Umut ve olumlu olumsuz duygular arasındaki ilişkiler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 81-86.
- Pekrun, R. (2009). Emotions at school. In K.R. Wentzel & A. Wigfield (Eds.), *Handbook of motivation in school* (pp.575-604). Springer.
- Pekrun, R. (2014). *Emotions and learning*. Educational Practices Series, Vol. 24. International Academy of Education and International Bureau of Education of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO),
- Pekrun, R., Goetz, T., Titz, W. & Perry, R. P. (2002a). Academic emotions in students' self-regulated learning and achievement: A program of qualitative and quantitative research. *Educational Psychologist*, 37, 91-105.
- Pekrun, R., Goetz, T., Titz, W. & Perry, R. P. (2002b). Positive emotions in education. In E. Frydenberg (Ed.), *Beyond coping: Meeting goals, visions, and challenges* (pp. 149–174). Elsevier.
- Pekrun, R., Elliot, A. J., & Maier, M. A. (2009). Achievement goals and achievement emotions: Testing a model of their joint relations with academic performance. *Journal of Educational Psychology*, 101(1), 115–135. <https://doi.org/10.1037/a0013383>
- Pekrun, R. & Linenbrink-Garcia, L. (2012) Academic emotions and student engagement. In S. L. Christenson, A. L. Reschly & C. Wylie (Eds.), *Handbook of research on student engagement* (pp. 259-282). Springer.
- Prosen, S., Smrtnik Vitulić, H. & Poljšak Škraban, O. (2014). Teachers' emotional expression in the classroom. *Hacettepe University Journal of Education*, 29(1), 226-237.
- Richardson, P. W. & Watt, H.M.G. (2010). Current and future directions in teacher motivation research. In T.C. Urdan & S.A. Karabenick (Eds.), *The decade ahead: Applications and contexts of motivation and achievement, Advances in motivation and achievement*, ume (pp. 139-173). Emerald.

- Rodrigo-Ruiz, D. (2016). Effect of teachers' emotions on their students: Some evidence. *Journal of Education & Social Policy*, 3(4), 73-79.
- Robbins, S. P. & Judge, T. A. (2013). *Örgütsel davranış* (14.bs.). (İ. Erdem Çev. Ed.). Nobel Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 2012).
- Sakız, G. (2014). *Özdüzenleme-öğrenmeden öğretime özdüzenleme davranışlarının gelişimi, stratejiler ve öneriler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Šarić, M. (2015). Teachers' emotions: A research review from a psychological perspective. *Journal of Contemporary Educational Studies*, 4, 10-26.
- Shebailo, S.N., Vahedi, S. & Nemati, S. (2019). The relationships between emotions of students, teachers and parents and academic performance in science course. *Quarterly Journal of Child Mental Health*. 6(1), 188-199.
- Stephanou, G. & Oikonomou, A. (2018). Teacher emotions in primary and secondary education: Effects of self-efficacy and collective-efficacy, and problem-solving appraisal as a moderating mechanism. *Psychology*, 9 (4), 820.
- Sutton, R. E., Mudrey-Camino, R. & Knight, C. C. (2009). Teachers' emotion regulation and classroom management, *Theory Into Practice*, 48(2), 130-137, <https://doi.org/10.1080/00405840902776418>
- Tarhan, N. (2014). *Duyguların psikolojisi*. İstanbul. Timaş Yayınları
- Tarhan, S. ve Bacanlı, H. (2016). İlkokuldan üniversiteye umut kavramının tanımlanması üzerine nitel bir çalışma. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 86-112.
- Trigwell, K. (2011). *Relations between teachers' emotions in teaching and their approaches to teaching in higher education*, Springer Science+Business Media, Sci 40:607–621 <https://doi.org/10.1007/s11251-011-9192-3>
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Uitto, M., Lutovac, S., Jokikokko, K., & Kaasila, R. (2017). Recalling life-changing teachers: Positive memories of teacher-student relationships and the emotions involved. *International Journal of Educational Research*, 87, 47–56. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2017.11.004>
- Uşaklı, H. ve Akpınar, E. (2015). *Fen laboratuvarı kaygı ölçeğinin (FLKÖ) geliştirilmesi*. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(3), 1241-1250.

- Uysal, S. (2007). *Transpersonel Psikoloji ve Din*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].
YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Ülkü, R. (2012). Bir gelecek bilimcinin hayal kırıklığı. *Psikeart Yerel*, (Sürelî Yayın, Eylül-Ekim, Sayı 23), Yay-Sat Dağıtım.
- Yıldırım, K. (2019). Okulda yönetici ve öğretmenlerin deneyimledikleri duyguların hiyerarşik yapılarının incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 9(3), 564-579.
<https://doi:10.24315/tred.503154>
- Yöndem, Z.D. ve Bıçak, B. (2008). Öğretmen adaylarının öfke düzeyi ve öfke tarzları.
Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 5(2), 1-15.
- Yurtseven, N. (2020). Öğretmen Duygu Anketi: Bir Türkçe Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması = Öğretmen duygu anketi: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 10 (1), 251-282.

EKLER

Ek 1. Araştırma İzin Belgesi

	T.C. MUĞLA VALİLİĞİ İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı : 70004082-604.01.01-E.5216856 Konu : İzin	10.03.2020
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE (Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)	
İlgi :a)Valilik Makamının 09/03/2020 tarihli ve 5038690 sayılı Makam Oluru. b)10.10.2019 tarihli ve 105436 sayılı yazınız.	
Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı, Fen Bilgisi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Esmâ Zehra SİDEKLİ'nin Muğla İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ve özel tüm okullarda görev yapan fen bilimleri uygulama talebi ile ilgili ilgi (a) Makam Oluru yazımız ekinde gönderilmiştir.	
Gereğini arz ederim.	
Ferman AKBULUT Müdür a. İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı	
EKLER: 1-İlgi (a) Makam Oluru (1 sayfa)	
Adres: Muğla İl Millî Eğitim Müdürlüğü Menzece Muğla Elektronik Ağ: http://muqla.meb.gov.tr e-posta: arge48@meb.gov.tr Bilgi için: Ergi MANTICI Tel: 0 (252) 280 43 24 Faks: 0 (252) 280 48 67	
Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden 6917-f16c-3b61-bf2a-e2c8 kodu ile teyit edilebilir.	

Ek 2.Öğretmenlerin Öğretim Duyguları Ölçeği Kullanma İzni

ESMA ZEHRA SİDEKLİ

Merhaba hocam , Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde yüksek lisans yapmakta olan bir fen bilimleri öğretmeniym. Tez çalışmamda Fe

ÜMİT DİLEKÇİ

Alıcı: ben ▾

Merhaba hocam,

Türk kültürüne uyarlanmış olduğum Öğretmenlerin Öğretim Duygu Durumları Ölçeği'ni tezinizde kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar dilerim..

Dr. Öğr. Üyesi Ümit DİLEKÇİ

Batman Üniversitesi

ESMA ZEHRA SİDEKLİ <

>, 12 Ara 2019 Per, 00:18 tarihinde şunu yazdı:

Merhaba hocam ,

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesinde yüksek lisans yapmakta olan bir fen bilimleri öğretmeniym. Tez çalışmamda Fen Bilimleri öğretmen kullanmak istiyorum.

Esmâ Zehra SİDEKLİ